

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Politikers metaforiska språkbruk
och förståelsen av detta ur ett svenska som andraspråksperspektiv

Niklas von Arnold

Specialarbete, 15 hp
LSV410, svenska för blivande lärare specialisering 2
Vt 2012
Handledare: Barbro Wallgren Hemlin och Ingegerd Enström

Sammandrag

Studiens syfte har varit att undersöka vad metaforiskt språkbruk hos politiker kan få för konsekvenser för förståelsen hos mottagarna. Vidare forskningsfrågor i undersökningen har utgjorts av huruvida ett metaforiskt språkbruk försvårar eller bättre möjliggör förståelsen av det politiska språket. För att som medborgare kunna delta i den demokratiska processen är en förståelse för vad som sägs i den politiska debatten nödgad för att ett deltagande således ska möjliggöras.

Den huvudsakliga undersökningen utgörs av kvantitativa enkätundersökningar med informanter från den svenska skolan i både svensk- och svenska som andraspråksklasser. Undersökningen genomförs även utifrån empiriskt material där forskning om svenska som andraspråk och metafor teori understöds av intervjuer med politiska talskrivare. Den insamlade undersökningsdatan från klassrummen ger en överskådlig bild av de tendentiella skillnader i de språkliga förutsättningar som de två olika informantgrupperna besitter. Datan har sedan analyserats och ställts mot den föreliggande empirin.

Analysresultaten visar att det finns relativt små men ändå reella skillnader i förståelsen av ett metaforiskt språkbruk mellan studiens undersökningsgrupper. Specifika skillnader synliggörs dessutom i de olika informantgruppernas lexikala kompetens. Den stora skillnaden syns i svenska som andraspråkselevernas receptiva ordförråd som ligger under normalen i förhållande till den informantgrupp med svenska som modersmål. Även startåldern för tillägnandet av ett språk har i undersökningen visats spela roll för tillägnandet av ett idiomatiskt språkbruk, och således också för förståelsen av metaforer.

Nyckelord: metafor, metaforiskt språkbruk, politiskt språkbruk, idiom, idiomatiskt språk, svenska som andraspråk,

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och forskningsfrågor.....	2
1.2 Disposition.....	2
2. Tidigare forskning.....	3
2.1 Metafor eller idiom.....	3
2.2 Döda metaforer.....	5
2.3 Barns tillägnande av metaforiskt språk.....	6
3. Forskning om svenska som andraspråk.....	7
3.1 Simultan och successiv tvåspråkighet	8
3.2 Det receptiva och produktiva ordförrådet.....	9
4. Retorik.....	10
4.1 Retoriken i den politiska genren.....	11
4.2 Rationaliserad retorik.....	11
4.3 Extrakt från intervju med politiska sekreterare.....	12
4.4 Diskursiv praktik utifrån den politiska retoriken.....	12
5. Metod och material.....	14
5.1 Språkbanken.....	14
5.2 Enkätutformning.....	15
5.3 Val av informanter.....	15
5.3.1 Informanternas språkliga förutsättningar.....	16
5.4 Hörförståelsetestets metodöverväganden.....	17
6. Analys och resultat.....	17
6.1 Analysens perspektiv.....	18
6.1.1 Positiva eller negativa konnotationer.....	18
6.1.2 Informanternas självskattning av upplevd förståelse.....	18
6.1.3 Definitionernas semantiska träffsäkerhet.....	19
6.2 Kriterier för bedömning.....	20
6.3 Resultatsammanställning: Hörförståelsetest del 1.....	21
6.4 Analys av självskattningsresultat.....	22
6.5 Fråga 7a ”Tränga tillbaka sjukdomarna”.....	24
6.6 Fråga 7b ”...människor har lyfts ur fattigdom”.....	25
6.7 Fråga 8 ”I kölvattnet av de ekonomiska svårigheterna”.....	26
6.8 Fråga 9 ”bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar”.....	27
6.9 Resultatsammanställning: Hörförståelsetest del 2.....	29
6.10 Analys av kommunikationsstrategier.....	31
6.10.1 Resultatsammanställning: Hörförståelsetest del 1 och 2...	31
7. Diskussion.....	32
7.1 Startålderns inverkan på förståelsen.....	33
7.2 Ett kognitivt krävande språk.....	34
7.3 Att förstå språk eller innehåll.....	35
7.4 Ett språk lämpat för sitt ändamål.....	36

7.5 Det politiska språkets avigsidor.....	37
Litteraturförteckning.....	39
Litteratur.....	39
Övriga källor.....	41
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	
Bilaga 4	
Bilaga 5	
Bilaga 6	
Bilaga 7	

1. Inledning

I SOU:s (2000:14) publikation problematiserar Dahlstedt vad som bäst bör benämnas som demokratins oundvikliga karaktärsdrag och menar att de faktiska förutsättningarna för varje individ att verka som en jämlik kraft eller "röst" i praktiken gått förlorad. Svenska som andraspråksinlärare befinner sig därigenom i ett stigmatiserat tillstånd där deras språkliga förutsättningar har en marginaliserande effekt på möjligheterna för dem att göra sina "röster" hörda i samhället. Relevant blir därför att tala om dessa invandrade svenskar, och den etniska mångfald vilken de bidrar med i samhället, som en språkligt marginaliserad grupp.

Den föreliggande undersökningen närmar sig delvis ovanstående problematik genom den förståelseaspekt som ligger till grund för ett tillägnande av politikers språk generellt, och särskilt den metaforiska och idiomatiska delen av politikers språk. Genom att utföra en enkätundersökning söker jag öka förståelsen av hur väl en grupp gymnasieelever med olika språkliga förutsättningar förstår vad som sägs i ett kortare politiskt tal, samt om det finns skillnader i graden av förståelse mellan elever med svenska som andra språk och elever med svenska som första språk. Dessa elever kommer dessutom snart att vara förstagångsväljare, varför vikten för dem att fullt ut utnyttja sina demokratiska rättigheter inte nog kan understrykas. Huruvida det språkbruk som gestaltas i politikers uttalanden och yttranden är pragmatiskt orienterade, får givetvis konsekvenser för både förståelsen av sakfrågorna, samt den grad av transparens som synliggörs i deras sätt att förhålla sig till olika politiska frågor.

Röstdeltagandet bland svenska invandrare är i allmänhet lågt, och framför allt ligger det långt under röstdeltagandet bland etniska svenskar. Det talas även ofta om en nödvändig generell integrering av invandrare som en av lösningarna på svenska invandrades låga röstdeltagande. Mer sällan talas det dock om mer specifika åtgärder. Därför bör vikten av att förstå vad som sägs i den samhälleliga debatten, samt att förstå det språk som politiker använder för att nå ut med sitt budskap framhållas. En förståelse av vad som yttras på den politiska arenan bör anses vara ett fundament för ett demokratiskt engagemang hos samtliga av vårt samhälles medborgare. Det politiska språket anses av många överlag vara svårt att förstå, i stort sett oaktat den grad av språkkompetens eller de språkliga förutsättningar du besitter. Som medborgare i det demokratiska svenska samhället kan därför vikten av att förstå det som sägs i den politiska diskussionen inte nog poängteras, och blir även en förutsättning för den rätt vi alla har att ta del i denna. Den retorik och de språkliga förhållningssätt som går hand i hand med detsamma får därmed antas

avspegla den transparens och öppenhet som är det demokratiska samhällets fundament.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Människors förståelse av politiskt språk i allmänhet är både viktigt och intressant. Studiens syfte är därför att med utgångspunkt i ett mindre undersökningsmaterial söka åskådliggöra hur det språk politiker använder sig av i mediala framträdanden förstås av grupper i samhället vars språkliga förutsättningar på något sätt är begränsade.

Utifrån studiens syfte har följande forskningsfrågor formulerats:

- Vad får ett metaforiskt språkbruk för konsekvenser för andraspråksinlärares förståelse av politiska uttalanden?
- Finns det några skillnader i förståelsen av politiskt språk mellan elever med svenska som första språk och elever med svenska som andra språk?
- Vad har andraspråksinlärares startålder för inverkan på förståelsen av metaforiskt språk i politiska uttalanden?

1.2 Disposition

I det som följer behandlas först tidigare forskning där begrepp och teorier som knyter an till studien diskuteras. Häri kommer även ett redogörande för den intervju som gjordes med två politiska talskrivare att göras för att visa hur den faktiska politiska retoriken tangerar forskningen om densamma. Därefter följer en metoddel i vilken enkätutformningen, valet av informanter samt de begränsningar och metodöverväganden som gjorts inför undersökningen behandlas. I den analysdel som sedan följer presenteras först de perspektiv som jag i bedömningen och kodningen har utgått från, och som legat till grund för analysen i stort. Efter analysen görs sedan en resultatsammanställning utifrån de olika perspektiven innan jag slutligen går in på rapportens avslutande diskussionsdel.

Viktigt att tillägga är att uppsatsens ansats inte ligger i dess *heuristiska värde*, där nya klassificeringar, begrepp eller teorier ska arbetas fram, utan ligger framförallt i att utföra meningstydande tolkningar av vad politikernas metaforiska språkbruk innebär för den faktiska förståelsen av deras uttalanden.

2. Tidigare forskning

Undersökningen behandlar dels politiskt språk med särskilt fokus på metaforer och idiom, dels andraspråksbrukares förståelse av talat politiskt språk. Av denna anledning kommer forskningen inom dessa områden kortfattat att redogöras för. Kapitlet leder även fram till definitioner av olika begrepp som kommer att användas i den förestående analysen. En redogörelse för begreppen *idiom* och *metafor* kommer först att dels presenteras, dels avgränsas till den aktuella undersökningen, varefter både begrepp och tidigare forskning kring svenska som andraspråk, retorik, samt politiskt språkbruk presenteras.

2.1 Metafor eller idiom

Forskningen inom områdena metaforer och idiom är mycket omfattande, vilket gör att jag enbart på ett mer kortfattat sätt än önskat kommer att redogöra för den. Jag har därför valt att inrikta mig på ett begränsat antal forskare vars tankar och definitioner är fruktbara för syftet med undersökningen.

Ett *idiom* brukar definieras som ett ogenomskinligt fast uttryck. Idiom uppträder på många olika sätt, och kan ibland vara svåra att särskilja från metaforer då ett idiom stundtals uppträder som en metafor. Meningsöverförandet, vilket är centralt i en metafor, förekommer alltså även i vissa idiomatiska uttryck så som *anslå den rätta tonen*, vilket innebär att uttrycka sig antingen muntligt eller skriftligt på ett sätt som vinner gehör för det som uttryckts. Här sker en överföring av bildledets egenskaper till sakledet, dvs. till det som faktiskt menas med uttrycket. Ett sakled brukar beskrivas som ett objekt som jämförs, varpå bildledet då fungerar som det objektet jämförs med. Till exempel kan *en kyss* jämföras med *medicin* i uttrycket *hela mig med dina kyssar*. Det idiomatiska uttrycket *anslå den rätta tonen* skapar associationer till ett musikinstrument i både ordet *anslå* (vilket får ett stränginstrument att ljuda) och ordet *tonen* (effekten av att anslå ett stränginstrument). Samtidigt finner vi idiom vars innebörd inte på ett lika direkt sätt går att likställa med det metaforiska uttrycket. Genom användandet av retoriska grepp som exempelvis bildspråk, menar Melin och Lange (2009:107) att talaren knyter an sitt uttalande till åhörarnas känslor och upplevelsevärld. Uttalande blir således mer talande, och skapar en starkare kontakt till läsarna eller åhörarna.

Metaforen är i likhet med idiomet sällan objektiv då dess sammansättning är säregen för det specifika språket (även om det finns metaforiska uttryck som till stora delar liknar varandra, och att metaforer ofta lånas från en kultur och sedan anpassas för att stämma överens med

den nya kulturen) vilket gör att de konstitueras som just ogenomskinliga uttryck inom en viss språkgemenskap. Lakoff och Johnson (1980:19) har, bland andra, starkt betonat metaforens starkt kulturella betingelser. Det som utgör en språkgemenskap är inte enbart en gemensam uppsättning grammatiska regler och lexikala referensramar, utan det finns även en gemensam tolkningsram för hur dessa kan användas inom en *tolkningsgemenskap*. Ett exempel på en sådan språkgemenskap är i vissa avseenden norskan och svenskan som två närbesläktade språk med liknande syntaktiska, morfologiska, och lexikala egenskaper. Trots det finns det signifikanta skillnader mellan dessa två närbesläktade språk. Ordet *vanskligt* har exempelvis inte samma betydelse i norskan som i svenskan. Detsamma gäller även för ordet *rolig*. Samtidigt möter vi i dagligt tal även idiomatiska uttryck som inte beter sig som metaforer (de saknar alltså ett meningsöverförande på ett bild- eller sakledsenligt sätt). Idiomet *se upp* är ett *partikelverb* vars egentliga betydelse inte tillåts förstås utifrån uttryckets ord tagna ur sitt sammanhang. Uttrycket är därför ogenomskinligt till sin betydelse. Precis som metaforen, sett enbart utifrån de ord som innefattas i uttrycket, fungerar även de enklaste idiomatiska uttryck på liknande sätt. Att därför betrakta vissa typer av idiom som metaforer (om än levande eller döda metaforer) saknar inte helt relevans. Den aktuella undersökningen utgår framförallt från döda metaforer vilka arbetat sig in i det svenska språket, och idag fungerar som fasta uttryck. Det finns en gängse uppfattning om metaforen som något tillhörande det högtravande språket, och då särskilt diktkonsten och poeters vedertagna språkbruk. Dessa metaforer finns utan tvekan omkring oss, men bör på grund av dess säregna ställning således inte konstitueras, enligt Lakoff och Johnsons definition, som *metaforer vi lever med* i den meningen.

En ytterligare nyansering av vad metaforen idag är och representerar görs av Punter (2007:53) som i likhet med Lakoff och Johnson (1980:19) menar att synen på metaforen som enbart givande av en alternativ bild av omvärlden och förståelsen av den – under förutsättning att en och samma tolkningsgemenskap delas av mottagarna – är förlegad och ålderdomlig. Här betonas istället varje individs strävan att finna en godtagbar och för dem giltig tolkning av omvärlden, överensstämmande med den bild av omvärlden de tillägnat sig utifrån de kulturella levnadsförhållandena ur vilka de formats. Den fråga om vilka *konnotationer* som väcks hos oss i samband med att vi möter vissa ord och begrepp i språket, är även den tätt omsluten av den tolkningsgemenskap vi tillhör. Konnotationer menar Wellros (2004:655) är ”associationer av olika slag som förknippas med fenomenet i fråga” och som människan ”genom socialisationsprocessen” uppfattar som positiva eller negativa och därutifrån gör ändamålsenliga associationer. Konnotationer bör emellertid alltid ses som högst

subjektivt gjorda associationer av ord och begrepp. Samtidigt är det viktigt att se till ords och begrepps relativt fasta och allmängiltiga betydelser utifrån det gemensamma meningssystem och de föreställda gemenskaper vi allokera oss själva genom (Jørgensen och Phillips 2000:107). Givetvis finns det alltid en möjlighet att ord drabbas av en förskjutning i fråga om vilka konnotationer som anses vara de rätta i ett *gemensamt meningssystem*. Anderssons (1991, refererad i Jørgensen och Phillips 2000:107) begrepp *föreställda gemenskaper* som ”bygger på en föreställning av en gemensam identitet” kan sägas, i en diskursiv kontext, tangera detta gemensamma meningssystem, och är således även intressant att beakta ur en gemensam pragmatisk förståelse och ett associerande till den gemensamma begreppsapparat vi delar. För mer ingående diskussioner och definitioner av begreppet *metafor* se t.ex. Renberg (2007:39), Nikolajeva (2004:237), Wolf (2003:194), Melin och Lange (2009:79), Svanlund (2001:14f, refererad i Henes 2004:278), Lakoff och Johnson (1980:5)

2.2 Döda metaforer

För en nyanserad definition av metafor, aktualiseras Lakoffs och Johnsons (1980) benämning på vissa metaforer som varit i bruk under en längre tid, men som förlorat sitt stilistiska värde och sin genomslagskraft. Den specifika metaforen har alltså blivit urvattnad på grund av en överanvändning av denna *trop* under en längre tid. Den fungerar därför som ett stående uttryck, men bör även ses som idiomatisk i sammanhanget, då det specifika uttryckets enskilda ord inte erbjuder en fullständig transparens som tillåts att förstås i vilket löstryckt sammanhang som helst. Dessa metaforer benämner Lakoff och Johnson som *döda metaforer*.

Lakoffs och Johnsons definition av metafor som inte enbart ett språkligt fenomen utan något som genomsyrar människans liv, påverkar hur vi agerar, tänker och uppfattar vår omgivning, är så utvidgad att den i samband med förestående undersökningen dels saknar relevans och dels går för långt ifrån den språkliga beröringspunkt, vilken är nödvändig att bibehålla fokus på, för att möjliggöra en pragmatisk språkundersökning. Lakoff och Johnson argumenterar för att metaforer inte bara lever genom det språk – vare sig det är poetiskt eller vardagligt språk – vi talar. Vi lever även genom den föreställningsvärld metaforer, och ett metaforiskt tankesätt skapar, alltså; metaforer vi lever genom.

2.3 Barns tillägnande av metaforiskt språk

För att bäst skapa en förståelse kring hur ett idiomatiskt språkbruk och metaforer förstås av olika grupper vars språkliga förutsättningar både ser och har sett annorlunda ut, blir det nödvändigt att se till *när* ett bildspråkligt uttryck överhuvudtaget är kognitivt möjligt att tillägna sig och förstå. En kritisk period för tillägnandet av ett fullgott idiomatiskt språkbruk, eller en ”infödd nivå på ett andraspråk” är det första året i en människas liv (Magnusson 2011:25). Det talas i forskning om olika åldersnivåer ur vilka ett visst tillägnande av en språklig slutnivå brukar framställas. Hylthenstam och Abrahamsson (2004) samt Collier (1987, refererad i Magnusson 2011:90) tycks samtliga kunna se variationer i en språklig slutnivåsskillnad beroende av när talaren började tillägna sig språket i fråga. Magnusson (2011) tar i sin forskning kring *en och flerspråkiga elevers bruk av grammatiska metaforer i senare skolår*, fasta på vad hon, utifrån Hylthenstam och Abrahamssons undersökningar (refererad i Magnusson 2011:90), benämner vara ”signifikanta skillnader mellan tidiga och sena inlärares resultat”. Magnusson utför i sin undersökning, själv en indelning av inlärningsnivåer utifrån startåldrarna 0–4 år, 4–7 år och efter 7 års ålder, vilka hon sedan jämför med en- och flerspråkiga elevers resultat från deras bruk av grammatiska metaforer. Eftersom barn först vid sex års ålder börjar förstå och använda sig av en bildspråklig kommunikationsform (Nettelbladt 2007:225) är Magnussons nivåindelning relevant då en uppenbar förskjutning av startåldern gör att tillägnandet av ett bildspråk försvåras. Tilläggas bör även att språkinläring med början vid 8–11 års ålder, främjar språkutvecklingen eftersom en *språklig bas* redan existerar, vilket också främjar andraspråksinläringen (Bergman och Abrahamsson 2004:598–600). Även Hene menar att språkutveckling sker gradvis och i olika stadier och:

[e]n mycket viktig aspekt är också tillägnandet och förståelsen av de olika betydelser som ett ord eller en ordkombination kan ha inom en språkgemenskap och då inte minst metaforiska betydelser. (Hene 2004:278)

I min undersökning återfinns få informanter vars startålder för inläring av svenska är sju år eller äldre, vilket både talar för att dessa informanter faktiskt haft föresättning att tillägna sig ett visst mått av metaforiskt språk, men ändå inte på en infödd nivå. 12 informanter från undersökningsgruppen uppgav att de talat svenska i praktiskt taget hela sina liv. Startåldern för informanterna som uppgav att de börjat tillägna sig svenska från och med förskolestart får, i enlighet med vad skolverket påvisat vara genomsnittsåldern för förskolestart för barn födda i mitten av

90-talet, anses vara just 18 månader. Detta innebär att dessa informanter ligger väl inom gränsen för den indelning av inlärningsnivåer utifrån startåldrarna 0–4 år, som Magnusson (ibid.) anser vara kritisk för ett fullgott idiomatiskt tillägnande av ett språk. Även Duvander (SCB 2006:2) påvisar i artikeln *Barn börjar tidigare i förskola* på överensstämmande åldrar för barns genomsnittsålder vid förskolestart.

3. Forskning om svenska som andraspråk

Begreppet *svenska som andraspråk* antogs i enlighet med den internationella terminologin *Second Language Learning/Teaching* år 1982. Ämnet blev dock inte ett officiellt grundskole- och gymnasieämne förrän 1995 efter den dåvarande skolministern Ylva Johanssons proposition om svenska som andraspråk som ett eget behörighetsgivande ämne (Tingbjörn 2004:757). Svenska som andraspråk är idag likställt med ämnet *svenska* och ger samma behörighet. Den stora skillnaden är att elever som läser svenska som andraspråk tillhandahålls en svenskundervisning vilken beaktar och tar hänsyn till de specifika förutsättningar elever från andra kulturella och etniska bakgrunder har. Svenska som andraspråk är menat att tillhandahålla språkliga färdigheter, som i sig är en förutsättning för att ett allmänt kunskapande ska möjliggöras för elever i grundskolan, vid fortsatta studier, samt i livet i övrigt. Eftersom stora delar av både svensk- och svenska som andraspråksämnet handlar om att förmedla verktyg och ingångar för elever att tillgodogöra sig ökade språkfärdigheter är ovanstående essentiellt (Namei 1999:108–129). Axelsson (2004:503) menar att svenska som andraspråksämnet är viktigt för att alla barn ”ska anses ha tillgång till en likvärdig utbildning” och ”ges möjlighet att utvecklas från sin utgångspunkt för att vid skolgångens slut uppnå minst godkänd-nivå oberoende av utgångsläget vid starten i förskolan och skolan”.

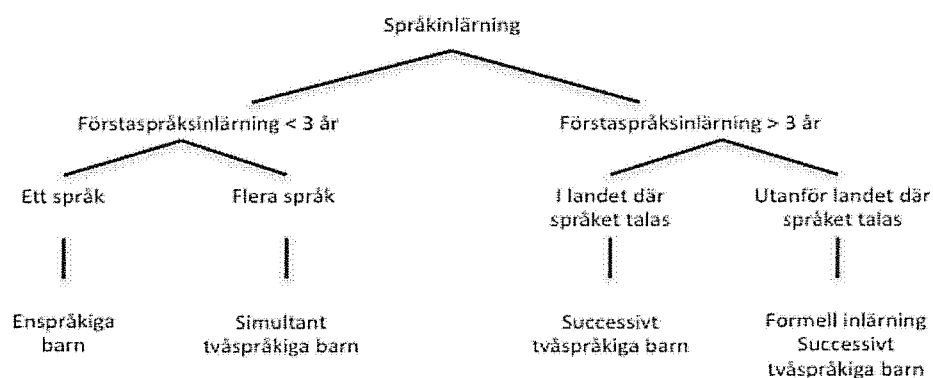
Nyanlända invandrare har vanligtvis en lång väg framför sig i såväl tillägnandet av den nya kulturen som i tillägnandet av det nya språket. Innan individen till stora delar behärskar ett andraspråk, och då talaren befinner sig i ett utvecklingsstadium där syntax, morfologi och de lexikala förmågorna håller på att utvecklas, brukar det talas om ett *interimspråk* (Håkansson 2003:167). Ett interimspråk ses som ett inlärspråk, eller ett språk sett i förhållande till dess framväxt, samt som en ”konstruktiv process med inläraren som aktör” (Hammarberg 2004:27).

En förståelse för de budskap politiker i sina uttalanden har för intention att förmedla, förutsätter att mottagaren har möjlighet att ta till sig ett

mycket abstrakt och ”icke-kontextbaserat språkbruk” (Hajer och Meestringa, 2009:32). Hajer och Meestringa menar att kunskap ”ofta presenteras som lösryckta fragment” (ibid.:39). Här utgör okända och svåra begrepp en tydlig barriär för vad som egentligen är det bakomliggande intentionella budskapet hos avsändaren. Istället för att förmedla kärnan i budskapet, förflyttas fokus från det som ska förmedlas till svårtillägnade begrepp, vars huvudsakliga funktion är att dels förtydliga det egentligen intentionella, och dels effektivisera den sakframställning avsändaren har som intention att förmedla. Gibbons (2010:145) skisserar olika typer av lyssnande samt dess förutsättningar för tillägnandet av det faktiska budskapet. Ett *envägslyssnande* centrerat kring framför allt *faktabaserade ämnen* menar Gibbons är det mest kognitivt utmanande och krävande lyssningssammanhanget vilket även fordrar goda språkliga förutsättningar hos mottagarna – förutsättningar som inte innehas av alla i dagens mångkulturella och flerspråkiga Sverige.

3.1 Simultan och successiv tvåspråkighet

Simultan och *successiv tvåspråkighet* (Håkansson 2003:165) är två begrepp vilka används för att precisera vad för slags språkliga förutsättningar den två- eller flerspråkiga talaren har haft i utvecklandet av sina språk. Det som skiljer dem åt är vid vilken tidpunkt i livet talaren påbörjat inläringen av det andra språket. Vad som främst är karaktäristiskt för en *successiv tvåspråkighet* är att inlärandet av ett språk påbörjas när ett annat språk redan delvis eller helt är utvecklat. En *simultan tvåspråkighet* brukar konstitueras av en inläring som påbörjats före tre års ålder. Påbörjas inläringen av ett språk efter tre års ålder nås sällan samma språkliga nivå hos talaren som hos en infödd talare, varpå en automatisering av språket inte anses vara möjlig att uppnå.

Figur 1. Olika språkinläringstyper (efter Viberg 1987, refererad i Håkansson 2003:145).

Ekberg (2004:260) redogör för skillnader mellan infödd och nästan infödd svenska och gör även hon en distinktion mellan de inlärare som tillägnat sig svenska i tidig ålder (före fyra–fem årsåldern) och de som påbörjat inläringen efter detta kritiska skede. Även hos Ekberg aktualiseras begreppen *simultan* och *successiv tvåspråkighet*, men här nyanseras de även i förhållande till inlärnarnas sociala miljö. Ekberg menar att inlärare som lever i ett mindre integrerat område ”där svenskan är relativt svag, som i vissa invandrartäta och segregerade storstadsområden” skiljer sig från de inlärare som lever i ett integrerat område där inflöde av infödd svenska är större. Ovanstående behöver emellertid inte nödvändigtvis påverka den ”syntaktiska kompetensen (grammatiken i snäv bemärkelse)” men kan däremot påverka den ”lexikala kompetensen (inkluderande det idiomatiska språkbruket)” (ibid.:260).

Abrahamsson och Bergman (2005:49) använder begreppet *kommunikationsstrategier* (Selinker 1972, refererad i Hammarberg 2004:28) och menar att dessa strategier är typiska för ett interimspråk där ”överanvändning, övergeneralisering, nybildningar och användning av betydelsemässigt närliggande ord” ses som ett risktagande från inlärarens sida. Detta risktagande ses som ett positivt interimspråksdrag där en strävan efter att kommunicera och göra sig förstådd står i förgrunden framför strävan att i alla lägen vilja uttrycka sig korrekt. Sammanfattningsvis kan det sägas att forskare beaktar språkliga fel och misstag som en viktig del i utvecklingsfasen, vilka också anses nödvändiga för språkbrukarens fortsatta utveckling. I mitt användande av *kommunikationsstrategier* försöker jag bredda begreppets innebörd till att även innefatta de tolkningar och försök att definiera stoff som kan tänkas ligga utanför språkanvändares förståelse av ett visst material eller stoff. Med det menas att försök till att tolka, och explicit definiera betydelsemässigt komplicerat material, bör ses som en strategi och därmed en progression i språkutvecklingen, detta oberoende av om individen har svenska som modersmål eller om det manifesteras som ett interimspråksdrag hos svenska som andraspråkstalare.

3.2 Det receptiva och produktiva ordförrådet

Skolan kan te sig mycket olik beroende på vad du som elev har för förutsättningar. Såväl svenska elever som första- och andragenerationsinvandrarelever kämpar med de krav skolan ställer på elever att tillägna sig kunskap i olika ämnen. Den stora skillnaden mellan förstaspråksinlärare och andraspråksinlärare är dock de språkliga förutsättningarna. Förutom ett ämneskunskapande är invandrabarnen även tvungna att lägga ner mycket energi på att komma ikapp i den ord-

och begreppsinnlärning som fordras för att nå framgång i skolans olika ämnen. Även om eleverna tillämpar eget användande av svåra ord, termer och begrepp menar Wallerstedt (refererad i Holmegaard och Wikström 2004:554) att detsamma inte är likvärdigt själva förståelsen av dem, eller att användandet av svåra ord för den delen möjliggör ett kunskapande. Författaren menar vidare att även det *receptiva ordförrådet* till stora delar fattas hos tvåspråkiga elever. Det *receptiva ordförrådet* består av ord, begrepp och termer som vi kan förstå men inte använda i det Enström (2004:176; 2010:40) kallar för det *produktiva ordförrådet*. Viktigt att tillägga är att det inte är tal om ett antingen-eller-förhållande mellan det receptiva och produktiva ordförrådet, utan att det hellre är en fråga om ett kontinuum mellan dem båda. Förutom lexikala brister (jag använder här *brister* trots att det i andraspråksforskningen hellre talas om variationella aspekter, interimsspråk-tendenser – tendenser för språk under utveckling – eller elevernas olikheter i stort utifrån ett ”resursperspektiv” (Franker, 2004:698)) och tillkortakommanden menar Enström att de idiomatiska språkdragen i svenskan även ställer till problem för såväl den receptiva språkkompetensen som för den produktiva språkkompetensen, vilket även en studie utförd av Laufer (1997) visar på.

I Integrationsverkets rapportserie *Strategi för demokrati* (2000:19:61) anges det att språkkunskaper, eller kanske hellre bristande språkkunskaper tillsammans med andra ytterligare faktorer som verkar marginaliserande för denna stora del av Sveriges befolkning, till viss del leder till ett lågt röstdeltagande för invandrade svenskar. Med användandet av begreppet *språkligt marginaliserade grupper* syftar jag till de människor, eller grupper av människor, vars begränsade språkliga förutsättningar har sin grund i intellektuella handikapp, hörselnedsättningar, eller ett anländande till Sverige i vuxen ålder (eller senare delen av barndomen), vilket resulterar i att individen inte hunnit tillägna sig det svenska språket på ett fullgott idiomatiskt vis. Denna utvidgning av begreppet *språkligt marginaliserade* är utförd i kontrast till den som presenteras i SOU 2006:54. I aktuell utredning syftas främst till människor som lider av olika funktionshinder vilka försvårar ett deltagande i de vardagliga kommunikativa processer som ständigt pågår.

4. Retorik

Retorik brukar sägas vara konsten att övertyga eller konsten att tala väl. Att tala på ett sätt som är funktions- och ändamålsenligt torde därför karaktäriseras som god retorik. Carl Bildts talsekvens innehåller utan tvekan tydliga retoriska grepp, men huruvida hans uttalande är ändamålsenligt ur ett allmänmänskligt perspektiv eller inte får givetvis

konsekvenser för konstituerandet av hans retoriska hållning som gångbar eller inte.

4.1 Retoriken i den politiska genren

Kjeldsen (2008:37) gör i samband med ett skisserande av vad *ethos*, *logos* och *pathos* på ett praktiskt plan faktiskt innebär för talsituationen en definition av *logos* och menar att talaren i denna lågt betraktade anföringsstil bör förhålla sig diskret, vardaglig, sakinriktad och så transparent som möjligt. På så vis får det logiska tala för sig själv. Här menar Kjeldsen att just metaforiska formuleringar och andra utsmyckningsord bör användas återhållsamt.

Med utgångspunkt i Ciceros lära om hur talaren bör förhålla sig till de retoriska ramverk som finns att tillgå, synliggörs en stor skillnad i nutida politikernas retoriska förhållningssätt. Även om sakargument till viss del utgör en del av framförandet, förhåller sig politiker, i presentation av detsamma – antagligen mycket medvetet – inte alltid återhållsamt i sitt val av ord eller språkbruk överlag. Dessutom använder sig politiker även idag av *ethos* och *pathos*, dvs. sympati- och underhållningsväckande retoriska grepp, för att nå fram till åhörarna med syfte att påverka på bästa möjliga sätt. Detta bör vara en anledning till att även svenska politiker till viss del använder metaforiska uttryck i offentliga uttalanden. Detta förutsätter dock att man lyckas visa att användandet av metaforer i offentliga uttalanden är intentionella hos de politiker vilka använder ett sådant språkbruk. I framhållandet av ideologiska perspektiv och politiska sakfrågor bör alltså ett metaforiskt språkbruk, fyllt av bilder som äger kraften att väcka både positiva och negativa känslor – beroende på vilka konnektorer som väcks hos åhörarna – verka främjande för politikernas retoriska förhållningssätt.

4.2 Rationaliserad retorik

Det faller sig naturligt att vid analys av politikernas uttryck och retoriska hållning även beakta det medium eller den domän i vilket uttalandet görs. Kjeldsen (2008:68) redogör för hur de nya medierna påverkat och förändrat retoriken. Kjeldsen talar om en *fragmentering* av talet, eller då rättare sagt retoriken, som förs i de nya medierna. Han menar att så kallade synektdokiska uttalanden, dvs. redigerade, mer precist riktade och ändamålsenliga uttalanden, fyller en viktig funktion i mediala sammanhang då talutrymmet ofta är ytterst begränsat. Därför blir slagkraftiga, ”minnesvärda och meningsförtätade” uttalanden viktiga, då de enligt Kjeldsen på ett effektivt sätt målar upp bilder för åhörarna som då lättare kan ta till sig det som sägs. Även metaforiska uttryck har som

syfte att hjälpa oss skapa sammanfattande bilder av något som sägs. Genom metaforen får talaren möjlighet – förutsatt att åhörarna besitter de kognitiva förutsättningar vilka möjliggör ett tillgodogörande av bilderna – att dels vara mer direkt i sitt uttalande, och dels appellera till åhörarna via ett förstärkt *pathos* i och med användandet av troper (Kjeldsen 2008:222).

Heradstveit och Bjørgo (1996:101) menar att metaforen i likhet med *tautologin* är ett för retorikern mycket användbart stilgrepp. Genom att använda metaforer eller tautologier möjliggörs en tvetydighet i budskapet för retorikern (politikern i detta fall). Budskapet blir därmed inte direkt och transparent utan mångtydigt. Metaforer möjliggör därmed en större mottagargrupp för ett specifikt budskap i ett och samma uttalande. Heradstveit och Bjørgo menar att ”metaforen är den retoriska form som har fått mest uppmärksamhet i studier av politisk retorik och språkbruk” (ibid.:104). Kjeldsen (2008:207) betonar vikten av att retoriskt gångbara utsagor är klara och begripliga för att på ett så effektivt sätt som möjligt nå fram till mottagaren. ”Orden får inte vara otydliga eller kunna missförstås” (ibid.).

4.3 Extrakt från intervju med politiska sekreterare

Henrik Sjöström och Therese Hultén verkar som politiska sekreterare på moderaternas riksdagskansli där de arbetar med kommunikation via olika medier och press. De verkar även som strategiska rådgivare åt de ledarmöter de representerar. Sjöströms och Hulténs menar de att de alltid försöker förhålla sig till ett funktionellt och gångbart uttryckssätt vilket möjliggör för politikerna att göra sig förstådda hos en så stor del av mottagarna som möjligt. Ett språkligt medel de anser vara särskilt effektivt, att nå ut till mottagarna med, är att i budskapet skapa bilder. De menar att användandet av ett bildrikt språkbruk skapar de rätta konnotationerna och associationerna. Genom att hos mottagarna väcka associationer genom användandet av enbart några få ord, eller endast ett ord skapas möjlighet att optimera det `samtalsutrymme` som oftast är mycket begränsat i flertalet av de kontexter de figurerar i. Ett sådant språkbruk hjälper till att effektivisera budskapet, och gör det således ändamålsenligt.

4.4 Diskursiv praktik utifrån den politiska retoriken

Att söka förstå anledningen till varför Carl Bildt använder sig av ett visst retoriskt förhållningssätt, och vad han vinner i användandet av ett sådant, nyanserar problematiserandet av hans retorik som görs i undersökningen. Med anledning av detta blir Faircloughs *kritiska diskursanalys* (refererad

i Jørgensen och Phillips 2000:76) intressant då den ger en överskådlig bild av hur diskursanalys kan användas för att synliggöra hur diskurser i olika domäner av samhället ser ut. Dessa domäner kan ses som olika genrer, som exempelvis mediernas, sjukvårdens eller politikens diskursordning. Förenklat kan man tala om en diskursordning som ett gemensamt sätt att tala, och ett gemensamt sätt att förstå det som sägs. Överlag kan det politiska språkbruket sägas befinna sig inom någorlunda fasta och gemensamma referensramar ur vilka förståelsen av och för sättet att tala (den gemensamma diskursiva praktiken) om politiska frågor, gör att vi befinner oss i en gemensam social kontext. Vad som är intressant är att det inte finns några förgivet tagna regler knutna till en diskurs, vilket gör en diskurs möjlig att förändra genom att välja ett annat sätt att tala om en viss sak. Jørgensen och Phillips (1999:76) ger ett exempel på hur *sjukvårdsdiskursen* under de senaste årtiondena allt mer tenderar att efterlikna den *konsumtionsdiskurs* som breder ut sig i och med marknadsekonomin landvinningar i samhället. De menar att sjukvårdstjänster i Danmark i allt högre grad refereras till som just varor och patienter som konsumenter, vilket är en slags diskursiv förskjutning som blivit synlig även i Sverige under den senaste tiden. Även i Carl Bildts tal synliggörs en typisk politisk diskurs som varit rådande under lång tid, men som samtidigt är under ständig förändring i och med Alliansens strävan att finna nya sätt att tala om, och närma sig det befintliga samhälle vi lever i.

Genom ovanstående skapas således opinion för de förändringar de med sitt politiska program har för avsikt att göra. Genom användandet av metaforer kan denna diskursiva ombildning i praktiken realiseras genom att "ändra på förutsättningarna för hur man talar och tänker inom ett visst fält"[...] och på så sätt [...]"konstruera om dess retorik" (Hellspong 2003:6). Hellspong gör i sin *genusteoretiska metaforanalys* av Judith Butler – en poststrukturalistisk filosof som särskilt bidragit till feministisk teoribildning och queerteorin – observationer av hur Butler på ett konstruktivt sätt lyckats skapa ett nytt tolkningsutrymme för hur saker, via språket och genom ett metaforiskt språkbruk, ska uppfattas. På sätt och vis kan Butlers metaforiska språkbruk sägas inte enbart knyta an till vad Lakoff och Johnson (1980) menar vara de metaforer vi lever genom. Butler benämner på ett konstruktivt sätt även den metaforiska föreställningsvärld som ett tolkningsutrymme för hur saker ska uppfattas via språket, och konstruerar således en ny egen diskursiv plattform utanför tidigare fasta tolkningsutrymmen. Hellspong (ibid.:6) försöker alltså påvisa att:

Genom det analogiska tänkandets stora betydelse för oss blir metaforer språkets viktigaste instrument för att skapa nya betydelser. På så vis ger de

oss möjlighet att tala också om saker, som det har saknats ord för tidigare (som den speciella strukturen hos vissa mentala förlopp). De är alltså en viktig kreativ resurs i språkanvändningen. (Hellspong 2003:6)

5. Metod och material

I det som följer redogörs först för materialurval och materialinsamling. Därefter behandlas den metod som använts vid analysen av undersökningens resultat. Materialinsamlingen i sig är dock även den en del av metoden eftersom jag har valt att arbeta med hörförståelsetest i enkätform. Insamling av datamaterial till aktuell studie utfördes dels genom undersökning bland gymnasieelever i årskurs 2 på ett omvårdnadsprogram, och dels genom strukturerade intervjuer med politiska talskrivare. Inför undersökningen på skolan studerades ett urval av samtida politiker och dess framträdanden i media under perioden 2012-01-01 till 2012-02-29 (se Bilaga 4). De TV-kanaler som genomsöktes efter material var TV4play, samt både SVT1 och SVT2 från Sveriges television. Materialet som granskades bestod av flertalet politiska framträdanden från varje kanal. De politiker som ingick i materialet var Anders Borg (M), Mona Sahlin (S), Fredrik Reinfeldt (M), samt Carl Bildt (M). Anledningen till valet av dessa fyra politiker grundades på deras högfrekventa exponering i olika medier under våren 2012.

Utifrån studerat material valdes ett tal framfört i samband med den årliga utrikesdeklarationen i riksdagen av Bildt ut. Talet är i sin helhet 34 minuter långt, ur vilket ett tvåminutersklipp har valts ut i början av talet. Anledningen till valet var att den aktuella talsekvansen dels innehöll flest metaforiska uttryck och dels för att talsekvansen erbjöd undersökningens informanter en så lite kontextreducerad talsekvens som möjligt. Talsekvansen i sin helhet finns transkriberad i Bilaga 7.

5.1 Språkbanken

För att bedöma informanternas förståelse av de metaforer som utgör undersökningens huvudsakliga underlag har sökningar efter de aktuella metaforerna gjorts i några utvalda korpusar i Språkbankens register. Den kordans som där påträffas kommer att fungera som jämförelsematerial. De korpusar som sökningarna är gjorda i är *Skönlitteratur*, *Tidningstexter*, *Tidsskrifter*, *bloggmix (januari 2012)* samt *Svenska partiprogram och valmanifest 1887–2010*. Förutom Språkbanken aktualiseras som jämförelsematerial även de bildleds-definitioner som

SAOB (*Svenska Akademiens ordbok*) valt att inkludera i sin historiska kartläggning av det svenska språket.

5.2 Enkätutformningen

I enkäten (se bilaga 1) användes såväl slutna som öppna frågor. De slutna frågorna syftade till att generera ett material där kodningen av svaren på ett lätthanterligt sätt skulle ge en överblickbar helhetsbild av tendentiella skillnader mellan undersökningsgruppen och kontrollgruppen. De öppna frågorna (se bilaga 1; fråga 7a–9) syftade i sin tur till att synliggöra en mer generell språkkompetens – specifikt den produktiva språkkompetensen – hos informanterna. Enkäten i sin helhet syftade även till att generera ett material där ankomstålderns påverkan på förståelsen av talsekvensen skulle kunna urskönjas. I enkäten ingick även frågor om informanternas språkliga bakgrund samt självskattningsfrågor (se bilaga 1; fråga 3–5). Genom självskattningsfrågorna fick informanterna skriftligt ge uttryck för samt gradera sin egen förståelse av Bildts talsekvens. Bearbetningen av enkätresultaten och det tillvägagångssätt som där användes presenteras senare i analysen.

5.3 Val av informanter

Val av deltagare på skolan gjordes utifrån ett bekvämlighetsurval då jag tidigare verkat inom den skola där de båda tillfrågade informantgrupperna studerade (Bryman 2002:114). Denna informantgrupp lämpade sig även mycket väl för en undersökning av detta slag. I min framtida lärarroll som både svensk- och svenska som andraspråkslärare har jag ett intresse av att problematisera skillnader i olika elevers språkanvändning, samt aspekter som ligger nära det idiomatiska vardagliga språket.

Då jag under min verksamhetsförlagda utbildning har arbetat med dessa elever har jag på förhand haft möjlighet att göra vissa antaganden och prognoser om vad det jag undersöker kommer att resultera i. Dessa är dock enbart prognoser, antaganden och föreställningar, men utgör en signifikant del av arbetets bakomliggande hypotes. I ena halvan av informantgruppen, bestående av svenska som andraspråkselever, finns elever som representerar såväl en simultan tvåspråkighet som en successiv tvåspråkighet. Denna grupp kommer fortsättningsvis att betecknas som *undersökningsgrupp*. Undersökningens andra grupp, bestående av elever som läser ämnet *svenska*, kommer benämnas som *kontrollgruppen*. Undersökningsgruppen företräds av 15 flickor i åldrarna 17–20 år (B1–B15) samt tre pojkar i åldrarna 18–20 (BA–BC). Kontrollgruppen består av 11 flickor i åldrarna 17–19 år (A1–A11). Kontrollgruppen utgörs av såväl informanter med helsvensk bakgrund

som av informanter med invandrarbakgrund men, som jag tidigare nämnt, ändå valt att läsa ämnet svenska och inte svenska som andraspråk. Den stora andelen flickor i de båda informantgrupperna beror på att skolan i fråga tillhandahåller både ett barn- och fritidsprogram samt ett vård- och omsorgsprogram som företrädesvis lockar flickor. Av den orsaken kommer inget genusperspektiv att anläggas i undersökningen. Dessa program har även relativt låga intagningspoäng, vilket gör att skolan attraherar ungdomar vars snittbetyg, utifrån ett nationellt gränssnitt, övervägande ligger under eller långt under de genomsnittliga gränsvärdena. Förutom dessa två grupper, vilka utgör undersökningens huvudsakliga grupper för jämförande, har jag även använt mig av en kontrollgrupp bestående av akademiskt utbildade vuxna informanter med svenska som modersmål.

Invandrartätheten är hög på skolan i och med att skolan erbjuder utbildningsmöjligheter som ger förberedande kvalifikationer till yrken som främst riktar sig till vad som idag kan betecknas som lågstatusyrken så som undersköterskeyrket, samt yrken som barnskötare eller elevassistent. Det är svårt att dela upp de båda undersökningsgrupperna i två språkligt homogena grupper, vilket heller inte är intentionen. Jämförandet mellan de båda grupperna kommer istället att göras utifrån föresatsen att det finns olika grader av förståelse och språklig kompetens mellan de olika grupperna som grundas i huruvida informanterna har svenska som första- eller andraspråk.

5.3.1 Informanternas språkliga förutsättningar

Ekberg (2004:260) menar att yttre påverkan, så som familjeförhållanden och bostadssituation m.fl. har ett stort inflytande på det idiomatiska språkbruket, vilket innebär att både faktorer så som simultan och successiv tvåspråkighet samt social miljö tillsammans utgör förutsättningar för förståelsen av metaforiskt språkbruk hos informanterna. Med tanke på att informanterna i de båda grupperna rör sig i många olika typer av sociala miljöer (dvs. både segregerade och integrerade områden) blev den sociala miljön en för undersökningen alltför omfattande variabel att beakta för att ett tvärsnitt mellan de båda grupperna på ett överskådligt sätt ska kunna göras. Simultan och successiv tvåspråkighet utgjorde däremot en mer relevant variabel för undersökningen eftersom den på ett mer lättillgängligt sätt lät sig kontrolleras genom frågan om när informanterna började lära sig svenska, och när informanterna kom till Sverige. Den sociala miljön som variabel var svårare att fastslå eftersom en mängd antaganden om att vissa av Göteborgs områden är mer eller mindre segregerade då var tvungen att göras. Även frågor om informanternas sociala liv skulle i så fall tolkas

utifrån antaganden om hur stor del av det sociala nätverket som är infödda talare – dvs. har svenska som modersmål – och hur många som har ett annat modermål än just svenska.

Utan att ta de skillnader vi tillskriver människor från olika samhällsskikt och kulturella bakgrunder förgivet, finns det en viss relevans att se till det *habitus* och *kulturellt kapital* som olika människor bär med sig vilka skapar förutsättningar för prestation i skolan (Bourdieu 1966b:388, refererad i Camic, Gross och Lamont 2011:195). Det är dessa skillnader som låg till grund för den föreställning, tillika hypotes jag i arbetet utgått från. Eftersom utgångspunkten legat i att elevers språkliga förutsättningar faktiskt skiljer sig åt beroende på om du kommer från en enbart svensktalande miljö eller från en två- eller flerspråkig miljö, i vilken svenskan som ett interimsspråk (Hammarberg 2004:27) blir aktuellt att tala om, leder detta följaktligen till att dessa skillnader även synliggjordes i förståelsen av idiomatiska uttryck generellt samt metaforer specifikt.

5.4 Hörförståelsetestens metodöverväganden

I de metodöverväganden jag utfört inför formulerandet av frågorna till de båda hörförståelsetesten har jag framförallt ställt mig frågan huruvida antingen generella frågor som berör talets övergripande innehåll eller frågor som rör talet på en detaljnivå lämpar sig bäst för undersökningen. Företräds undersökningen enbart av generella frågor uppnås kunskap kring hur många informanter som kunde tillägna sig talets innehåll i sin helhet eller enbart vissa delar. Genom att ställa detaljerade frågor möjliggörs en precisering av vissa delar av texten som på förhand kan tänkas bli problematiska för mottagarna; t.ex. Vad tror du Carl Bildt menar när han säger ”vi vill bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar”. En sådan typ av fråga ringar in det språkliga fenomen som här undersöks på ett effektivt sätt, men blir möjligtvis svår att svara på tagen ur sitt sammanhang. Att därför både utforma öppna och generella frågor samt frågor mer precisa och riktade till sin art, bör bäst avspegla bilden av förståelsen av det övergripande tillägnet av texten samt tillägnet som skett på detaljnivå. Förhoppningen med dessa båda typer av frågor var att olika nivåer av informanternas förmåga att förstå ett metaforiskt språkbruk tydligare skulle synliggöras.

6. Analys och Resultat

Först presenteras de perspektiv som använts för att få fram kvantitativ mätbar data av den kvalitativa delen av enkätundersökningen. Datan har

sedan legat till grund för bedömning av informanternas svar. Därpå presenteras de kriterier, vilka använts för bedömning och poängsättning av informanternas svar. Därefter kommer analysen tillsammans med insamlad data att presenteras i diagramform.

6.1 Analysens perspektiv

De perspektiv som ingår i bedömningen är: positiva eller negativa konnotationer; Informanternas självskattning av upplevd förståelse; definitionernas semantiska träffsäkerhet.

6.1.1 Positiva eller negativa konnotationer

Jag har i och med poängsättning och kodning av informanternas svar valt att göra detta med hjälp av perspektivet *konnotation*. Att kunna göra korrekta konnotationer är en viktig del i den pragmatiska språkkompetens som behövs för att kunna tillägna sig ett så pass komplicerat språk, vilket används i undersökningens hörförståelsetest (Wellros 2004:655). Genom att se till vilka konnotationer som väcks hos informanterna ges således en mer nyanserad bild av deras pragmatiska språkkompetens. Konnotationerna kommer att bedömas utifrån en fempoängsskala där ett poäng representerar en fullständig oförmåga att göra antingen positiva eller negativa konnotationer till uttryckets semantiska innehåll, och fem poäng representerar en mycket god förmåga att göra antingen positiva eller negativa konnotationer till uttryckets semantiska innehåll.

6.1.2 Informanternas självskattning av upplevd förståelse

De självskattningsfrågor som även finns med i hörförståelsetestet (se bilaga 1; fråga 3–5) är implementerade för att få en bild av hur svårt informanterna själva ansåg att hörförståelsetest del 2 var. Den totala poäng som informanterna kunde tillägna sig var 20 poäng. Dessa poäng fick i uträkningen av självskattningspoängen representera 100 procent i förhållande till den totala poäng på 15 (dvs. 75% av den totala poängen för de faktiska testresultaten) som informanterna som högst kunde få i självskattningspoäng. I och med de kulturella referensramar de flesta av oss på ett eller annat sätt, mer eller mindre – och förutsatt att vi tillhör en och samma språkgemenskap – delar, tycks vi även dela en gemensam syn på vad som är riktigt och förnuftigt samt en delad kunskap om ”hur världen och människorna är och vad händelser och handlingar betyder” (D’Andrade 1987, refererad i Wellros, 2004:652). Ehn och Löfgren (1982) och Hennerz (1982, refererad i Wellros 2004:653) menar att det är när ett sådant ”gemensamt meningssystem” är skapat som vi blir blinda

för andra sätt att tolka vår omvärld. Självskattningsfrågorna ger därför en potentiell inblick i de vedertagna och självklara betydelser individer inom en och samma språkgemenskap, med vissa företagna kulturella referensramar, tillskriver vissa språkliga yttranden. Det blir därför relevant att i undersökningsresultaten se till de olika informantgruppernas självskattning eftersom detta gemensamma meningssystem kan tänkas synliggöra generella skillnader i de olika informantgruppernas svenskspråkskompetens.

Baserat på hur informanten har graderat sin egen uppfattningsförmåga av talet gjordes en jämförelse av det faktiska resultatet och poängen från självskattningsfrågorna för att synliggöra informanternas förståelse av koder i språket som D'Andrade (1987) menar vara en gemensam nämnare i och med den språkgemenskap som samtliga informanter förmodas tillhöra. Om en informant har skattat sig själv högt i självskattningstesten och testresultaten i själva verket visar att informanten inte alls har tillägnat sig talets innehåll på den nivå som han/hon själv upplever att han/hon har gjort, skulle det kunna finnas belägg för att informanten i fråga ännu inte har nått en tillräckligt hög språkkompetens för att ingå i vad Ehn och Löfgren (1982) och Hennerz (1982) menar vara det gemensamma meningssystemet. Det intressanta blir därför att se till den diskrepans som råder mellan upplevd förståelse och faktisk förståelse av talets innehåll. Att inneha en kunskap om vad du inte kan och vad du inte behärskar är alltså bättre än att inte veta vad du inte kan och behärskar, detta eftersom du genom vetskap om dina begränsningar ändå befinner dig närmre det gemensamma meningssystemet än de som enbart tror sig veta och därför tolkar fel, och därmed tillskriver handlingar och händelser andra eller fel betydelser.

6.1.3 Definitionernas semantiska träffsäkerhet

De är viktigt att inneha kunskap kring olika betydelserelationer som återfinns i vissa sorters ord för att kunna tyda hela fraser eller meningar. Därför är den lexikala kompetensen så nära besläktad med den syntaktiska. I såväl dagligt tal som i ett hörförståelsetest, liknande det som finns med i den aktuella undersökningen, är det viktigt att inte bara vara medveten om ords betydelse, utan vad det får för funktion i en sats beroende på vilken relation den har till de andra lexikala enheterna som tillsammans bildar meningens eller satsens innehåll. Tar man till exempel ordet *kölvatten* som i en vanlig ordbok definieras som ”vågor och virvlar som bildas på vattenyta efter fartyg under gång” (Svenska ordboken, Nordstedt, 2003), har ordet, förutom dess egentliga betydelse, även en överförd betydelse där *kölvatten* definieras som något/någon som kommer/sker på grund av, eller tätt efter något/någon. Exemplet i *krisens*

kölvatten fick invånarna det påtagligt sämre ställt, kan översättas med 'på grund av krisen fick invånarna det påtagligt sämre'. Ordet *kölvatten* uttrycker i detta exempel ett orsakssamband mellan *krisen* och det faktum att *invånarna fick det sämre ställt*, vilket fastställer dess kausala funktion i meningen.

I bedömningen av hur väl informanterna lyckas definiera uttrycken kommer en fempoängsskala att utgöra bedömningsverktyget. Ett poäng kommer att representera ett totalt misslyckande att definiera uttrycken, och fem poäng kommer att representera en definition av uttrycket gjord med en mycket god semantisk precision. Vissa nyckelord kommer i samband med bedömningen av den semantiska träffsäkerheten att utgöra bedömningsunderlaget för poängsättningen.

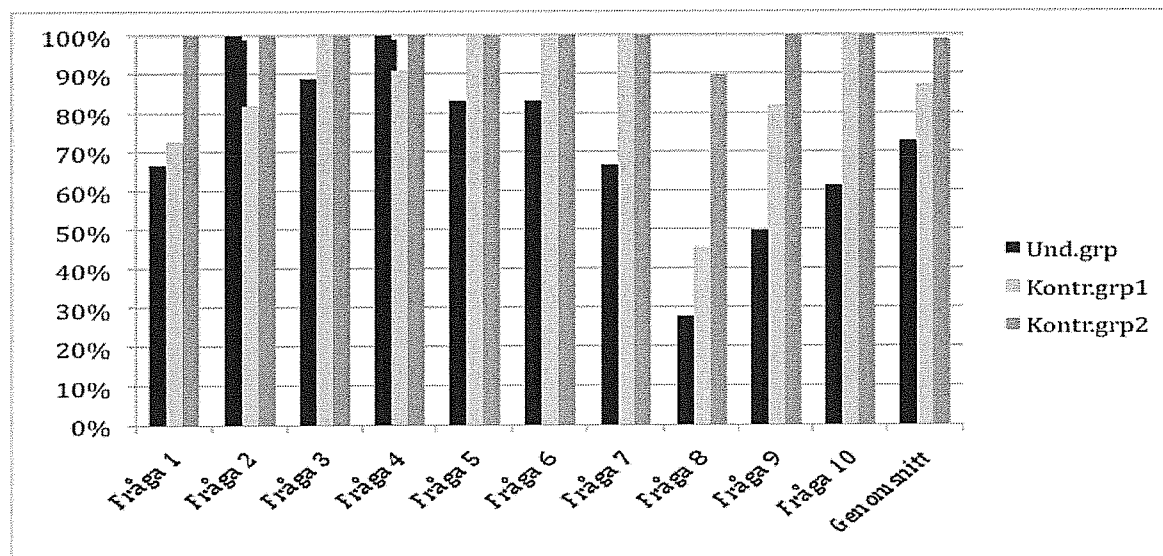
6.2 Kriterier för bedömning

Vid bedömning av fråga 7a (se bilaga 1) har jag använt mig av nyckelord som: *minska, bota, stoppa m.fl.* samt variationer av dessa ord, vilka jag givetvis har beaktat utifrån deras relation till uttryckets betydelsebärande komponenter. För att få ett så brett bedömningsunderlag som möjligt har jag vid bedömning av fråga 7b (se bilaga 1) använt mig av nyckelord som: *rädda, hjälp* och *stöd m.fl.* och såväl synonymer som variationer av dessa ord, vilka jag givetvis har beaktat utifrån deras relation till uttryckets betydelsebärande komponenter. Inför fråga 8 (se bilaga 1) har jag valt att beakta metaforen *kölvattnets* kausala funktion, dvs. hur den fungerar som orsakssamband i meningen och därför blir betydelsebärande. Vid fråga 9 (se bilaga 1) har jag fäst avseende vid följande nyckelord: *samarbete, möjligheter, utveckling, förbättra, experimentera, förändra, framåt* och *arbeta*. Dessa har tillsammans med olika varianter av orden fungerat som stöd vid bedömningen.

Svårigheten i att bedöma huruvida en definition av en metafor är riktigt eller felaktigt gjord är påtagligt svår eftersom metaforen enbart tillåts att förstås utifrån den omvärldskunskap och de erfarenheter av omvärlden varje individ besitter. För att undvika att på ett subjektivt sätt tolka informanternas definitioner av metaforena tar jag stöd i SAOB:s exempel på hur ord och begrepp vidare har använts i överförd betydelse. Exempel på dessa återfinns i bilaga 5. Förekomstfrekvensen av de olika nyckelorden är gjord med hjälp av en LIX-räknare (Läsbarhetsindex). Genom LIX-räknaren överskådliggörs helt enkelt det antal gånger ett visst ord (samt varianter och böjningar av ordet) har använts i en text. Genom att köra texten genom det internetbaserade programmet görs en uträkning av bl.a. ordfrekvensen av samtliga ord som används i den aktuella texten. Genom att överföra den text som finns tillgänglig i informanternas enkätsvar till ett digitalt textdokument tillåts således en

sammanställning av samtliga informanternas texter inom en och samma grupp att göras.

6.3 Resultatsammanställning: Hörförståelsetest del 1

Figur 2. Resultat från hörförståelsetest del 1: Andel procent rätt i de undersökta grupperna, samt en genomsnittsberäkning av resultaten.

Figur 2 illustrerar resultatskillnaderna från hörförståelsetest del 1 i ett stapeldiagram (se bilaga 1). Diagrammet visar att det inte går att göra några generella slutsatser utifrån de olika gruppernas förmåga att uppfatta innehållet i Bildts tal. Trots att kontrollgruppen visar 13,8 procentens högre förståelse av talets innehåll överlag, finns det avvikelser som är långt mer intressanta att observera och tolka än att enbart nöja sig med att se till den företagna förståendeskilnaden grupperna emellan. Resultatet på fråga 8 är för båda grupperna lågt vilket dels kan ha att göra med hur frågan är formulerad, dels för att jag istället för ordet *decennier*, det begrepp Carl Bildt faktiskt använde, använde mig av *århundraden*, vilket för den ouppmärksamme lätt negligeras i besvarandet av frågan. Det kan diskuteras huruvida fråga 8 faktiskt är validerad i sammanhanget eftersom frågan främst uppträder i form av en typisk kuggfråga. Anledningen till att frågan användes var för att inkludera frågor rörande en generell begrepps-förståelse hos informanterna, varför åtskiljandet av begreppen *decennier* och *århundraden* var tänkt att beaktas.

Den skillnad som synliggörs i resultatet mellan de båda grupperna på fråga 7 (se bilaga 1) där undersökningsgruppens informanter visar på 66,7 procent förståelse av talet till skillnad från kontrollgruppens resultat på 100 procent, kan bero på komplexiteten i begreppet *sociala motsättningar*. Här aktualiseras just tanken om det *receptiva ordförrådet*

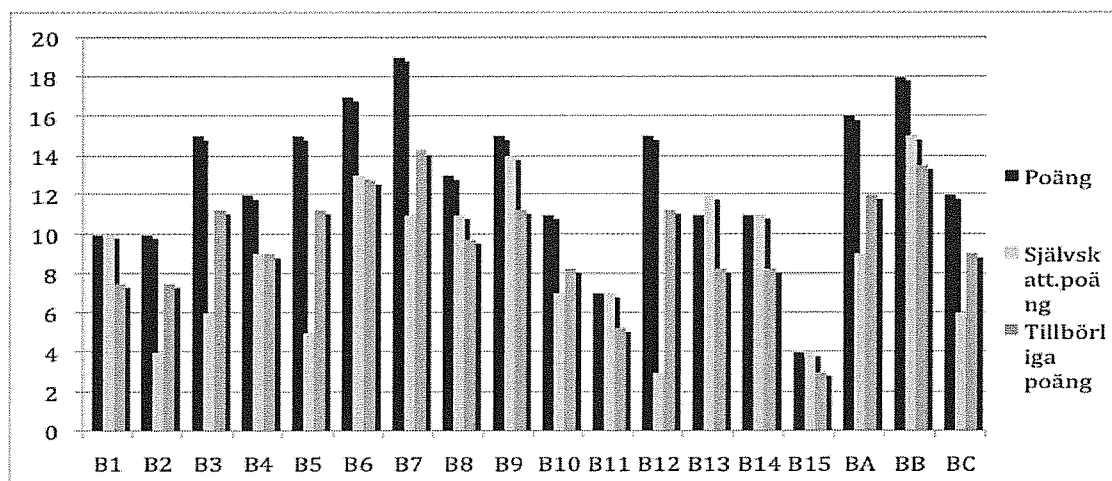
som Enström (2004:176, 2010:40) menar är kritiskt för tillägnandet av en stor del av det språk som möter oss i vardagen. Ett gemensamt meningssystem, som det Ehn och Löfgren (1982) och Hennerz. (1982, refererad i Wellros 2004:653) refererar till, eller ett ännu icke tillägnat sådant, kan även det tänkas utgöra den skillnad i resultat som synliggörs i fråga 7. Framförallt kan, och kanske även bör, frågorna i hörförståelsetest del 1, och de resultat som dessa synliggör, ses som regelrätta kontrollfrågor som har till uppgift att tillhandahålla en bild av informanternas övergripande tillägnande av innehållet i talet. Tyvärr tycks hörförståelsetest del 1 inte bara fungera som just ett hörförståelsetest utan – på grund av det sätt som frågorna är ställda, där bl.a. missvisande ord har använts i syfte att testa hörförståelsen hos informanterna – även som ett läsdiagnostiskt test. Detta har inte varit syftet med testet vilket gör att jag heller inte kommer att beakta den variabeln vid analys av skillnader i resultaten mellan de undersökta grupperna. Trots det bör ändå nämnas att faktorer så som en slarvig läsning av frågorna möjligtvis skulle kunna ligga till grund för en del av de felsvar som påträffas i resultaten.

Vad som även är intressant i resultatskillnaderna, sett utifrån en jämförelse av gruppernas sammanlagda resultat i både hörförståelsetest del 1 och del 2, är att den genomsnittliga förståelseskillnaden mellan grupperna ligger relativt nära varandra. Den genomsnittliga förståelseskillnaden i hörförståelsetest del 1 är 13,8 procent vilket, enligt förväntningarna, ligger nära den genomsnittliga förståelseskillnad i hörförståelsetest del 2 som är 15,5 procent. Kontrollgruppen visar alltså på en 13,8 respektive 15,5 procent högre förståelse än vad undersökningsgruppen gör. Den vuxna kontrollgruppen hade alla rätt på Hörförståelsetest del 1 och var mer uppmärksamma på hur frågorna i sig var formulerade.

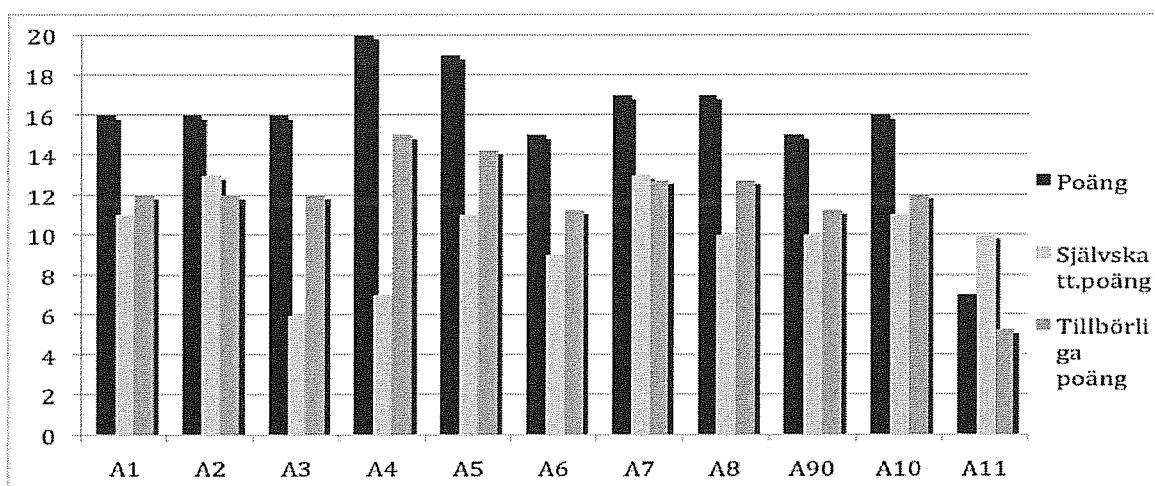
6.4 Analys av självskattningsresultat

Figur 3 och 4 visar informanternas förståelsenivå för talet, och då särskilt metaforerna, i förhållande till de självskattningspoäng de tilldelats. Den *tillbörliga poängen* representerar det gränsvärde (på 75% av varje informants individuella poäng) som överensstämmer med varje enskild informants faktiska förståelse av talet. Som figur 3 visar tenderar undersökningsgruppen att överskatta sin egen uppfattningsförmåga. Åtminstone upplever en betydligt större del av undersökningsgruppens informanter att de har uppfattat talet på ett korrekt sätt. 50 procent av informanterna i undersökningsgruppen skattar sin egen upplevda uppfattningsförmåga högre i förhållande till vad de faktiskt har förstått av talet. Enbart 27 procent av informanterna i kontrollgruppen har gjort en

självskattning som överstiger den reella uppfattningen av talet. Dessutom hamnar de informanter i kontrollgruppen som gjort en lägre självskattning, i förhållande till den tillbörliga poängen, betydligt lägre i medelpoäng än de informanter från undersökningsgruppen som i förhållande till sina poäng, har gjort en för låg självskattning. Figur 3 och 4 visar inte det självskattningsresultat som den vuxna kontrollgruppen fick eftersom deras förhållningssätt till den egna upplevda förståelse överlag visar på ett lågt poängantal, samt ett ifrågasättande om vad Bildt egentligen menar. Detta synliggör ett tillägnande av talet på en mer djupgående nivå.

Figur 3. Självskattningstabell undersökningsgrupp. B1–BC representerar informanter från undersökningsgruppen.

Figur 4. Självskattningstabell kontrollgrupp. A1–A11 representerar informanter från kontrollgruppen.

6.5 Fråga 7a "Tränga tillbaka sjukdomarna"

Metaforen *tränga tillbaka* definieras i SAOB av att *tvinga* eller *driva* (ngn 1. Ngt) *tillbaka* vilket även utgör betydelsen av metaforen i Bildts tal. Metaforen fungerar idag som ett stående uttryck på grund av dess höga frekvens i vardagligt tal. En sökning på uttrycket *tränga tillbaka* i Språkbankens korpusar gav 14 träffar, varav hälften med samma metaforiska betydelse som i Bildts tal.

De nyckelord jag har valt ut till fråga 7a (se tabell 1) ”*tränga tillbaka sjukdomarna*” utgörs av verb eller verbfraser som på ett deskriptivt sätt definierar sakledet i metaforen *tränga tillbaka*. Det finns emellertid inte samma utrymme, som vid fråga 9 ”*vi vill bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar*”, att i kodandet av informantsvaren diskriminera några former av verb som skulle kunna tänkas uteslutas för att de inte anses vara tillräckligt precisa i kontexten. Här står förståelsen av metaforen i centrum och inte förmågan att på ett effektivt sätt, via en så precis definition som möjligt, definiera metaforens sakled.

Tabell 1. Användarfrekvens av nyckelord i besvarandet av fråga 7a

Nyckelord	Undersökningsgrupp	Kontrollgrupp
Få/ta bort	1	1
Få stopp på/stoppa	1	1
bota	2	1
Minska	2	1
Undvika		1
Få bort		1
försvunnit		1
Få kontroll på		1
Motverka		1
Göra färre	1	1
Göra något åt	1	
Hindra	1	
Stå emot	1	
Total antal nyckelord inom informantgruppen.	10	10
Genomsnittliga användningen Av nyckelord per inform.grp.	0,55/inform	0,9/inform.

I tabell 1 synliggörs en högre frekvens i användandet av nyckelord hos kontrollgruppen. Nyckelorden visar på en fullgod förståelse av uttrycket, varför samtliga informanter vilka använt sig av ett eller flera av dessa nyckelord därför tilldelats högsta möjliga poäng. Hos

undersökningsgruppen synliggörs en större felsvarsfrekvens än hos kontrollgruppen vilket får antas bero på att uttrycket varken känns igen eller väcker de rätta konnotationerna hos dessa informanter. Exempel på sådana svar hittar man i följande informanters svar: B1 *Tror att han menar att gamla saker börjar komma tillbaka.*, B13 *Att sjukdomarna kommer tillbaka.* och B14 *Att svårigheterna som man brukade ha innan har kommit tillbaka.* Här har informanterna tagit fasta på adverbet *tillbaka* och tillskrivit det negativa konnotationer, vilket resulterar i de ovanstående svaren.

6.6 Fråga 7b ”...människor har lyfts ur fattigdom”

Metaforen *lyfts (ur)* är i sin användningsfrekvens inte lika vanlig som metaforen *tränga tillbaka*. I en sökning på uttrycket i Språkbankens korpusar synliggörs hur uttrycket framförallt förklarar *något som tas bort från något*. 68 av 83 träffar i Språkbanken uppvisar just en sådan betydelse i olika källors användande av uttrycket, medan resterande 15 av 83 källor visar samma slags betydelseinnehåll som det vi ser i Bildts tal. Där representerar uttrycket *lyfts ur* en metaforisk variant av *räddats*. I SAOB:s definition av *lyfta* i en bildspråklig form ges enbart exemplet ”*Den tröttes börda lyftes av*”, vilket betyder att den trötte räddades från sina bördor. *Lyfts ur*-metaforen kan även den anses vara ett mer eller mindre stående uttryck i det svenska språket, men dess användningsområden är fler och därför blir dess betydelse starkt kopplad till den kontext i vilken den används.

Tabell 2. Användarfrekvens av nyckelord i besvarandet av fråga 7b

Nyckelord	Undersökningsgrupp	Kontrollgrupp
Hjälp/Hjälpt	5	6
Bättre	5	
Kommit ut ur/kommit ur	1	1
Rädda/räddats	1	1
Fått en chans	1	
Mindre (fattiga)		1
Stöd	1	
Total antal nyckelord inom informantgruppen.	14	9
Genomsnittliga användningen Av nyckelord per inform.grp.	0,77/inform	0,81/inform.

De resultat som synliggörs i tabell 2 synliggörs båda gruppernas förståelse av uttrycket *många hundratals miljoner har lyfts ur fattigdomen*. Kontrollgruppens totala poäng är dock högre eftersom poäng även delades ut till svar som inte nödvändigtvis var tvungna att innefatta något av de nyckelord som tabell 2 visar. En fullgod förståelse av uttrycket synliggörs även i informant A5:s svar: *Många människor har blivit mindre fattiga eller inte fattiga alls*. Informant BA gör fel konnotationer vilket resulterar i ett felsvar från hans sida, och således till en lägre genomsnittspoäng. Informant BC (från undersökningsgruppen) har i sitt svar varit allt för generell med svaret *Ekonomi har blivit bättre*, varför informanten endast tilldelats 4 av 5 poäng.

6.7 Fråga 8 ”I kölvattnet av de ekonomiska svårigheterna”

Kölvatten-metaforen är mycket vanligt förekommande, och ger 630 träffar i en sökning på ordet *kölvatten* på Språkbanken. En övervägande del av de exempel som där visas har samma betydelse som den Bildt syftar till i sitt tal. I SAOB finns inga definitioner av ordet *kölvatten* i dess bildliga mening, men ordet *köl* är dock en flitigt använd metafor.

I kodning av metaforen *i kölvattnet av* ska informanterna framförallt ha beaktat den kausala funktion som metaforen har till uttryckets efterled. Den svarsfrekvens som visar på en fullständig förståelse är låg i både undersökningsgruppens och kontrollgruppens.

Anledningen till att undersökningsgruppens poäng i relation till kontrollgruppens poäng på fråga 8 är så höga, är att de i större utsträckning har varit benägna att gissa, och på ett friare sätt associera till frågan, och därmed fått poäng för att de lyckats göra de rätta konnotationerna. Dessa poäng är inte många men ger ändå ett resultat som bör beaktas för undersökningens validitet. Dessa poäng är alltså ändå viktiga för att synliggöra förståelseskillnader mellan undersökningsgrupperna (Bryman 2002:43).

Tabell 3. Användarfrekvens av nyckelord i besvarandet av fråga 8.

Nyckelord	Undersökningsgrupp	Kontrollgrupp
har gjort att vi inte	1	
Eftersom är det	1	
I de ekonomiska kriserna	1	
Att i ekonomiska		1
Mitt under de ekonomiska svårigheterna		1
Total antal nyckelord	3	2

inom informantgruppen.

Genomsnittliga användningen av nyckelord per inform.grp.	0,16/inform	0,18/inform.
--	-------------	--------------

Medelvärde i den procentuella skillnaden mellan de båda undersökta grupperna är 11,3 procent. Här skall dock tas i beaktande att denna siffra inbegriper den ovanstående nämnda avvikelser i den procentuella skillnaden mellan grupperna som beror på de konnotationspoäng som undersökningsgruppen tilldelades. I det fall de konnotationspoäng, vilka ger missvisande resultat, räknas bort blir istället medelvärdet av den procentuella skillnaden 12,2 procent. Det skulle kunna diskuteras huruvida avvikelser är så pass stor att den bör bortses från i det slutliga resultatet då den påverkar medelvärdet. Då det inte har funnits tillgång till licensierade statistiska program, så som *SPSS*, är dock denna bedömning omöjlig att göra. Det kan emellertid argumenteras att den procentuella skillnaden (11,3% mot 12,2%) är så pass liten att borträkning av avvikelser inte är relevant för undersöknings slutliga resultat.

Det är dock tydligt att det resultat som baseras på poängsatsen utan konnotationspoängen bättre följer samma procentuella mönster i förståelseskilnad mellan grupperna. Bortser man från de sju extrapoäng som tilldelats undersökningsgruppen och de fyra poäng som tilldelats kontrollgruppen hamnar deras totala förståelse endast på 30 procent i förhållande till kontrollgruppens 34,5 procent vilket bättre överensstämmer med den genomsnittliga procentskillnaden av förståelsen för frågorna 7a, 7b och 9 som är 14,7 procent.

6.8 Fråga 9 ”Vi vill bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar”

Fråga 9 i hörförståelsetestetets andra del *Vad tror du Carl Bildt menar när han säger: ”vi vill bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar”*, består av två vanligt förekommande metaforer som bildligt uttrycker viljan att samarbeta och strävan efter att skapa möjligheter för såväl nya som fortsatta samarbeten. En sökning på uttrycket *bygga broar* i Språkbankens korpusar ger 321 träffar, varav 286 av metaforisk art. Detta gör att just *öppna dörrar*-metaforen kan anses vara mycket vanligt förekommande. En sökning på uttrycket *öppna nya dörrar* ger däremot en 19 träffar varav samtliga av metaforisk art. Anledningen till att frasen *öppna nya dörrar* användes i sökningen, och inte bara *öppna dörrar*, var för att just den frasen är så pass lexikaliserad att en sökning på enbart frasen *öppna dörrar* genererar en alltför omfattande konkordans. Metaforen är dessutom för heterogen i sitt betydelseomfång. I SAOB ges

dörr-metaforen, ett i förhållande till *bro*-metaforen inte lika stort utrymme, vilket även det talar för *bro*-metaforen som en mer frekvent använd metafor i det vardagliga språket. Trots det har informanter i båda undersökningsgrupperna tagit fasta på både *dörr*- och *bro*-metaforen i ungefär lika stor utsträckning, vilket får antas visa att förståelsen för de båda metaforiska uttrycken är förhållandevis likställd i båda grupperna. Dessa metaforer fungerar idag mer som stående uttryck och har med tiden blivit urvattnade på grund av att de används mycket. I analysen av fråga 9 kommer jag att se till den frekvens nyckelorden förekommer i definitionen av det metaforiska uttrycket. Här nedan presenteras de olika nyckelordens frekvens i förhållande till informantantalet i de olika grupperna.

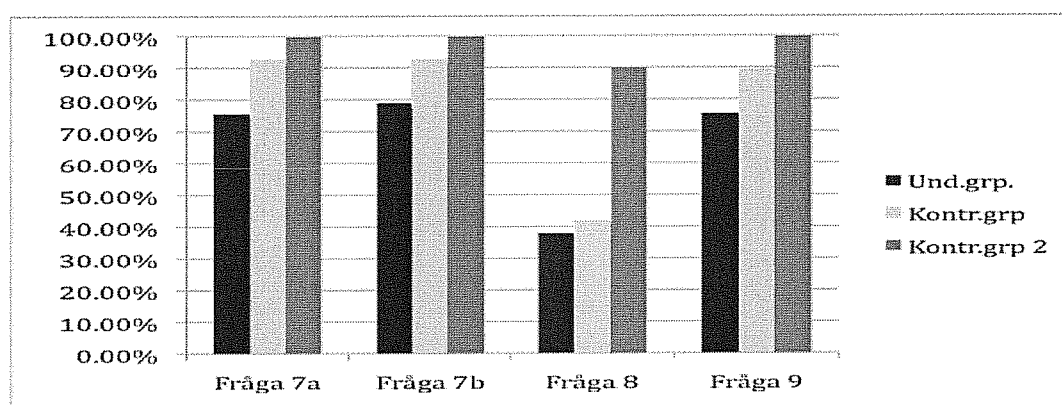
Tabell 4. Användningsfrekvensen av nyckelord i besvarandet av fråga 9

Nyckelord	Undersökningsgrupp	Kontrollgrupp
Samarbeta	5	3
Samarbete	1	
Jobba (bättre)	1	
samarbeten		2
möjligheter	4	5
möjligheten	1	
utvecklingen		1
utvecklas	1	1
utveckla		1
förändra	1	
förbättra	1	1
Total antal nyckelord inom informantgruppen.	15	14
Genomsnittliga användningen av nyckelord per inform.grp.	0,83/inform	1,3/inform.

Även här är frekvensen av de olika nyckelorden framtagna med hjälp av en LIX räknare (Läsbarhetsindex). I tabell 4 synliggörs en mer frekvent användning av de nyckelord som metaforerna *bygga nya broar* och *öppna nya dörrar* bäst uttrycks i sitt sakled av kontrollgruppen. Genom användning av nyckelorden tillåts en mer precis definition av metaforerna. Sådana precisa definitioner går att finna i svaren hos båda grupperna, men återfinns framförallt i kontrollgruppen. Den variation som här presenteras kan väl representera en skillnad i förståelsen av de metaforiska uttrycken. I poängsättningen har jag dock inte gjort något

anspråk på att informanterna ska ha inkluderat mer än ett av dessa nyckelord för att en bedömning av informantens förståelse av uttrycket ska kunna göras. Det är långt ifrån samtliga informanter som, trots ett redovisat medeltal på 0,83/inform. respektive 1,3/inform., använt sig av nyckelorden. I vissa fall har informanten uttryckt sig med andra ord och på ett sätt som inte varit möjligt att tillämpa i kodningen. Detta kan möjligtvis tendera att göra analysen subjektiv, men har av omfattningsskäl valts bort i den kvantitativa data som presenterats. Samtliga svar vilka saknade dessa nyckelord har inte poängsatts med mer än högst 2–3 poäng. Svar som *Att man ska gå framåt* visar att de rätta konnotationerna har väckts hos informanten, men svaret saknar både substans och precision.

6.9 Resultatsammanställning: Hörförståelsetest del 2

Figur 5. Resultat från hörförståelsetest del 2: Andel procent rätt i de undersökta grupperna.

Undersökningsgruppen fick i snitt 12,6 poäng i hörförståelsetest 2 i jämförelse med kontrollgruppen som fick 15,6 poäng. Undersökningsgruppens resultat från självskattningstestet var 3,9 poäng av 12,6 poäng i jämförelse med kontrollgruppens resultat från självskattningstestet som var 5,3 poäng av 15,6 poäng vilket innebär en mycket liten signifikant skillnad mellan de båda grupperna i förmågan att uppskatta sin egen förståelse av innehållet i talet. Kontrollgruppens poäng var som väntat i genomsnitt högre men skulle ha höjts än mer om samma strategiska tillvägagångssätt som informanterna i undersökningsgruppen använde då de i större utsträckning tenderade att gissa och chansa på frågor. De blev således tilldelade poäng utifrån de korrekta konnotationer som gjordes. Dessa poäng kunde de tillgodogöra sig trots att undersökningsgruppens informanter för den delen inte nödvändigtvis behövde vara så precisa i sina svar. Kontrollgruppens informanter tycktes vara mer självmedvetna och även producera sina svar till en tänkt

mottagare. De var överlag mer precisa och träffsäkra i sina definitioner. Detta kan tänkas bero på en större vana vid att uttrycka sig skriftligt, och tenderar tillsammans med kontrollgruppens mer korrekta språkbruk i svaren att visa på en högre språkkompetens. Undersökningen visar inga stora tendentiella skillnader i hur undersökningsgruppens och kontrollgruppens kognitiva förmågor skiljer sig från varandra. Den vuxna kontrollgruppens resultat i hörförståelsetest del 2 visar på en nästintill fullständig förståelse av talet. De svårigheter som kontrollgruppen bestående av elever från skolan tycks ha jämfört med den vuxna kontrollgruppen kan tänkas ha att göra med att de är just ungdomar och dessutom ännu inte högutbildade.

Utifrån de öppna frågor som ställts i hörförståelsetest del 2 finns det vissa återkommande typer av svar som synliggör tendenser hos grupperna i deras sätt att svara. Dessa kan sägas utgöra strategier hos de olika grupperna att behandla och processera den information de tillägnat sig, vare sig de uppfattat talet på ett adekvat sätt, eller enbart upplever att de gjort det. Det är endast en liten andel fler informanter från undersökningsgruppen (55,5%) än i kontrollgruppen (45,5%) som, trots att de är osäkra på svaret eller enbart upplever att de tillgodogjort sig en fullständig förståelse av uttrycken, tenderar att gissa och i större mån associera friare till de aktuella frågorna.

Detta gäller särskilt fråga 8 (*kölvatten*-metaforen) som för både undersökningsgruppen och kontrollgruppen resulterade i en låg förståelse av talets innehåll. Trots att informanterna före testet var ombedda att skriva *vet ej* om de inte kunde svara på frågan, är det en relativt hög procentandel från båda grupperna som ändå har försökt svara på frågan. Anledningen till denna återkommande trend i undersökningen kan tänkas vara informanternas användning av *kommunikationsstrategier* (se 6.10). I fråga 8 ligger stora delar av meningens betydelsebärande enheter i metaforen *kölvatten* vars kausala relation i satsen är av stor vikt vid poängsättningen av svaren. På just fråga 8 är det också många informanter från både undersökningsgruppen och kontrollgruppen som svarat fel, användandet av kommunikationsstrategier synliggörs här särskilt tydligt. Det finns inte heller någon entydighet i svaren på fråga 8. Svartalternativens spännvidd rör sig från: *från att ha det ekonomiskt svårt, börjar det vända till bättre ekonomi och bättre samarbete* där såväl betydelseinnehållet som konnotationerna markant skiljer sig från ett svar som; *att USA är inte villig att samarbeta trots att ekonomiska svårigheter drabbar alla*. Detta utvecklingsdrag synliggörs även i kontrollgruppen och kan förklaras med att Bildts tal överlag är svårbegripligt och att kommunikationsstrategier av detta slag är relevant i talet om såväl tillägnandet av en mer avancerad svenska som i tillägnandet av svenska som andraspråk. Trots att många svar inte innehåller några korrekt

preciserade definitioner rent innehållsmässigt finns det ändå exempel på svar från fråga 8 där konnotationerna till uttalandet är korrekta. Detta gör att dessa informanter tillägnar sig konnotationspoäng vilket marginellt höjer, dels deras individuella poäng, och dels gruppens totala poäng.

6.10 Analys av kommunikationsstrategier

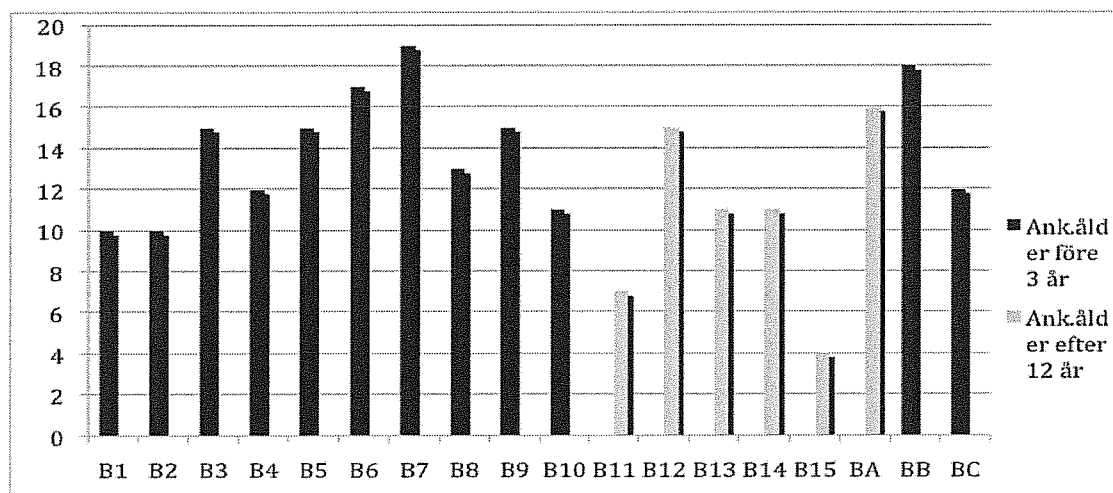
I svaren på hörförståelsetest del 2 synliggörs även en annan slags kommunikationsstrategi som starkare knyter an till det som Abrahamsson och Bergman (2005:49) egentligen menar med begreppet. Det risktagande många av informanterna från undersökningsgruppen gör synliggörs med exempel från svaret på fråga 8 *Vad tror du Carl Bildt menar med följande uttalande: "I kölvattnet av de ekonomiska svårigheterna ser vi krafter som vänder sig bort från öppenhet och samarbete.; Eftersom är det svårighet med ekonomisk i vissa länder, de länder som har det bra med ekonomisk hjälper inte till eller samarbetar med varandra så de undviker fattigdom.* Här resonerar informanten om lösningar på frågan – vilket han i och för sig inte lyckas göra på ett tillfredställande sätt – och använder ett mer komplext språkbruk på bekostnad av korrektheten, för att få ut sina tankar kring innehållet. Fler liknande exempel på samma slags kommunikationsstrategi finnes i bilaga 2 (B5-fråga 8, B7-fråga 7b, B8-fråga 7b, samt B9-fråga 7b).

Än tydligare blir denna typ av strategi i jämförandet av informanterna B8:s och A1:s svar på fråga 7b: *De fattiga har fått en chans att börja om på nytt för att inte vara fattiga och Många hundratals lever inte längre i fattigdom.* Här utgör det senare svaret från informant A1 ett mer precist och kortfattat svar, vilket inte kan sägas om svaret från informant B8 vilket är övertydligt och upprepande. UpprepanDET av *för att inte vara fattiga* blir i sammanhanget överflödigt information som mottagaren lätt skulle klara sig utan. Ytterligare ett exempel på kommunikationsstrategi där försök att på ett mer komplext syntaktiskt sätt uttrycka sig, återfinns i bilaga 2 (fråga 1–9 i hörförståelsetest del 2, B1-fråga 9, B4-fråga 1, B7-fråga 2, B9-fråga 7b, B11-fråga 9, B13-fråga 7b).

6.10.1 Resultatsammanställning: Hörförståelsetest del 1 och del 2

Beaktas de skillnader i förståelsen av svenska hos andraspråkstalare som talat svenska sedan födseln eller som ankom till Sverige före tre års ålder, och de informanter som först börjat tillägna sig svenska vid tolv års ålder och framåt, synliggörs ingen större resultatskillnad i hörförståelsetest del 1 (figur 6). Informanterna som börjat tillägna sig svenska vid ett senare skede i livet (efter tolv år) fick ett medel på 7,3 poäng medan informanterna som antingen fötts i Sverige, eller kom till Sverige innan

tre års ålder fick ett medel på 6,8 poäng i hörförståelsetest del 1. Däremot blev resultatskillnaderna större i hörförståelsetest del 2, där informanternas förståelse för specifika metaforer på en högre kognitiv svårighetsgrad testades. Figur 5 visar förståelseskillnaderna mellan informanterna inom undersökningsgruppen

Figur 6. Andel procent rätt i hörförståelsetest del 2 i förhållande till ankomstålder inom undersökningsgruppen.

Resultaten blev här 13,9 i medelpoäng för den del av undersökningsgruppens informanter som talat svenska hela sitt liv eller kommit till Sverige före tre års ålder, och 10,6 för de informanter som börjat tillägna sig svenska efter tolv års ålder.

7. Diskussion

Studiens huvudsakliga syfte har varit att söka ökad kunskap om hur ett metaforiskt och idiomatiskt språkbruk förstås av svenska som andraspråkstalare. De resultat som framgår av analysen visar att en bristande förståelse av ett idiomatiskt språkbruk har mycket att göra med den startålder då andraspråkstalaren börjar lära sig det andra språket. Resultaten visar också på hur svenska som andraspråkstalare i högre grad tenderar att överskatta sin egen förståelse av det aktuella talet. I undersökningens resultat synliggörs även exempel på kommunikationsstrategier vilket anses vara ett typiskt drag för ett interimsspråk – dvs. ett andraspråk i utveckling.

Huruvida de frågor som ställdes till undersökningens informanter var optimalt utformade är svårt att avgöra. Det kan väl tänkas att bortfallet i några av de öppna frågor som synliggörs i vissa informanters enkätsvar

har att göra med att öppna frågor ses som en för stor ansträngning, vilket gör att informanterna kan ”avskräckas från uppgiften att behöva skriva långa svar” (Bryman 2002:158).

I enkäten (se bilaga 1) ingår även frågor om informanternas språkliga bakgrund. Vissa av dessa frågor kändes på förhand överflödiga, i och med föresatsen att samtliga informanter i svenskklassen uteslutande skulle vara av svensk etnicitet, och de informanter från svenska som andraspråksklassen skulle ha andra språkliga bakgrunder. Så var dock inte fallet då det visade sig att tre informanter, A7, A8 och A10 var födda på Island, i Ryssland och i Holland, och flyttade till Sverige som barn. Dessa informanter har själva valt att inte läsa svenska som andraspråk, och i samtal med deras svensklärare framkom det att dessa tre elever inte heller behövde den slags undervisning som erbjuds i svenska som andraspråksämnet. Dessa elever presterade även goda resultat i ordinarie svenskundervisning.

7.1 Startålderns inverkan på förståelsen

De förståelseskillnader som synliggörs inom undersökningsgruppen kan tyckas små, men visar ändå på betydelse av när du först får möjlighet att tillägna dig språket under din uppväxt samt att ett metaforiskt språkbruk överlag är svårt att tillägna sig. Magnussons (2009) indelning av inlärningsnivåer utifrån olika kritiska startåldrar där 0–4 år ger förutsättningar för en individ att tillägna sig språket på ett fullgott idiomatiskt vis, men där även 8–11 års ålder kan ses som en kritisk startålder eftersom en språklig bas då redan har tillägnats individen vilket främjar det tankearbete som är nödvändigt i tillägnandet av ett andraspråk. Det är antagligen ingen tillfällighet att engelska idag först – eller redan – introduceras för eleverna vid 8–9 års ålder eftersom förutsättningarna för att tillägna eleverna ett andra språk då är som bäst. De undersökta grupperna tycks visa på ett någorlunda homogent resultat i hörförståelsetest del 1 där frågorna främst rör en förståelse för talets innehåll generellt. Det receptiva ordförrådet synes inom båda grupperna således vara relativt enhetligt. I hörförståelsetest del 1 är frågorna mer konkreta samt mindre idiomatiska i sitt slag vilket gör dem mer kognitivt lätthanterliga. Större skillnader *inom* undersökningsgruppen synliggörs dock i resultaten från hörförståelsetest del 2 där ett större produktivt ordförråd fordras hos informanterna. Här är även frågorna av uteslutande idiomatisk art vilket för de informanter med en ankomstålder efter 12 år eller högre blir än mer problematiskt. Av de informanter i undersökningsgruppen vars ankomstålder är högre än det Håkansson (2003:145–146) anser vara den kritiska åldern (0–3 år) för tillägnandet av ett fullgott idiomatiskt behärskande av språket, blir det aktuellt att tala om

en successiv tvåspråkighet. Den successiva tvåspråkigheten menar Håkanson manifesteras i ett ofta icke fullgott tillägnat idiomatiskt uttal. I de resultat undersökningen visat vågar jag även påstå att de idiomatiska svårigheterna, som ett typiskt interimspråksdrag, även gör sig gällande idiomatiska uttryck så som metaforer.

Trots att samtliga informanter i undersökningsgruppen har ett annat modersmål än svenska tycks nästintill alla ändå ange svenska som det språk de behärskar bäst. I andra fall är det engelska som uppges vara det språk de behärskar bäst. Detta är oroväckande i och med att det verkar finnas tendenser att informanterna inte fullt ut får utveckla sina modersmål, vilket kan få konsekvenser för dem. Modersmålet – dvs. det språk som främst delas med familj och släkt – kan positivt forma individens identitet, vilket är otroligt viktigt i livet i stort (Haglund, 2004:163–164). Dessutom anger de flesta informanter från undersökningsgruppen att svenska är det språk de behärskar bäst vilket, sett utifrån de textprestationer som informanterna i samband med ifyllandet av enkäten presterade, är alldeles för låga samt ligger långt under den genomsnittliga artonåringens skrivförmåga.

7.2 Ett kognitivt krävande språk

På grund av att de metaforer som ingår i undersökningen idag i stora drag ses som stående uttryck och är av allmän språkbrukskaraktär, borde möjligtvis fler informanter visa på en fullständig förståelse av metaforerna. Men, på grund av metaforernas idiomatiska art kanske de inte befästs i vare sig det receptiva eller produktiva ordförrådet i lika hög grad hos svenska som andraspråkselever. De metaforer – åtminstone de metaforer som utgjort underlaget för undersökningen – som Bildt använder i sitt tal kan kanske inte sägas tillhöra den grad av metaforiskt språkbruk som Hellspong (2003:6) menar utgör ett underlag för en ombildning av en särskild diskurs, men överlag tycks innehållet i Bildts talsekvens vara av en mycket övergripande och svårpreciserad art, vilket även kommenteras av några av undersökningens informanter, och då särskilt av de vuxna informanterna. På fråga 5 i hörförståelsetest del 2 fanns svar som *vad han egentligen ville komma till i sitt tal* (A11) och *Han kunde säga någonting som man kunde uppfatta i en riktning men som var riktat åt ett helt annat* (A6). Dessa svar ger en representativ bild av den otydlighet som karaktäriserar Bildts tal. En otydlighet som väl kan tänkas just varit Bildts faktiska intention med talet.

I undersökningen synliggörs relativt små men ändå reella skillnader i förståelsen av ett metaforiskt språkbruk mellan undersökningens informantgrupper. Specifika skillnader synliggörs i de olika informantgruppernas lexikala kompetens i vilket undersökningsgrupps

receptiva ordförråd i förhållande till kontrollgruppens jämförelsevis ligger under normalen, detta under den förutsättning att de informanter med svenska som förstaspråk och deras lexikala kompetens då representerar vad som bör karaktärisera en vedertaget fullgod lexikal kompetens.

7.3 Att förstå språk eller innehåll

Hajer och Meestringa (2009:32) menar att risken med att kunskap saknar den kontextbundenhet som främjar en bättre förståelse för innehållet är att komplicerade och okända begrepp ofta skymmer det egentliga innehållet, eller det egentliga budskap som man önskar förmedla. I budskap som förmedlas via olika medier ges mottagaren inga som helst möjligheter att be avsändaren förtydliga, eller upprepa saker som framstått otydligt i sammanhanget. Ett "icke-kontextbaserat språkbruk" tangerar även användningen av metaforer eftersom användandet av dem också kan försvåra tilläggnandet av budskapet för vissa mottagare. Det blir på många sätt vanskligt i de fall där språkligt komplexa element så som svåra begrepp eller metaforiska uttryck, som båda får sägas tillhöra en mer abstrakt sida av språket, står i vägen för innehållsmässigt svårtillägnade element i ett specifikt uttalande. I allmänhet tillhör dessa specifika talsituationer, vilka utgör politikens uttalanden i olika medier, en mycket kognitivt krävande typ av engagemang hos mottagaren. Här förväntas mottagaren dels känna till alla begrepp samt all den tillhörande terminologi som hör ämnet till, dels besitta nödvändiga förkunskaper och kunskaper om det kulturella sammanhang ur vilka dessa typer av uttalanden är födda. Samtidigt används just metaforen som ett språkligt grepp i syfte att hjälpa till att forma konkreta bilder till ett mer abstrakt material eller sammanhang. Men för att detta ska fungera, och för att bilderna ska kunna ta form hos mottagarna, krävs det att vissa konnotationer väcks hos mottagarna. Därför har användningen av bedömningsperspektivet *konnotationer* kommit väl till pass i undersökning av vad informanterna tagit fasta på i ett specifikt uttryck, och således för förståelsen av det.

I analys av fråga 8 där *kölvatten*-metaforen aktualiseras synliggörs tendenser till användande av kommunikationsstrategier hos undersökningsgruppen. Långt fler tydliga exempel på kommunikationsstrategier återfanns bland undersökningsgruppens informanter. Kommunikationsstrategin i fråga bygger på att söka tolka och avkoda, samt mer eller mindre gissa sig till uttryckets semantiska innebörd, vilken ligger utanför informantens egen förståelse för stunden. Detta kan betyda att en ännu större förståelseskilnad kan vara giltig i talet om de olika gruppernas faktiska förståelse av *kölvatten*-metaforen.

Inte bara utgör *kölvatten*-metaforen en förhållandevis svårtolkad metafor – metaforen i fråga är inte heller i lika hög grad urvattnad som undersökningens andra metaforer – utan förståelsen av metaforen grundar sig först och främst på att begreppet *kölvatten* åtminstone finns tillgängligt i informanternas receptiva ordförråd. Därmed utgör en initial begreppsförståelse hela fundamentet för förståelsen av metaforen. Att förstå ett språk är därför en förutsättning för att kunna förstå ett innehåll.

7.4 Ett språk lämpat för sitt ändamål

Vad ett ändamålsenligt språk egentligen konstitueras av är högs subjektivt men bör skäligen utgöras i enlighet med en strävan hos språkbrukaren att göra sig förstådd hos en så bred publik som möjligt. De intervjuade politiska talskrivarna menar att ett ändamålsenligt språkbruk ständigt måste beaktas vid skapandet av, och deltagandet i den diskurs de är ytterst aktiva i. Trots det görs det inga särskilda hänsynstaganden till språkligt marginaliserade grupper i de tal de skriver.

Utifrån ett synsätt på svenska som andraspråkstalare som en språkligt marginaliserad grupp kan man tänka sig att mycket går förlorat genom att som talskrivare förhålla sig relativt oreflekterad i framställandet av texter vars syfte är att skapa opinion, påverka, övertyga och till sist vinna väljare i det långa loppet. Med tanke på att Sveriges befolkning idag består av en stor del invandrade svenskar med precis samma möjligheter att påverka det politiska läget som vem som helst, torde det finnas anledning för folkvalda politiker och opinionsbildare att faktiskt skapa de rätta förutsättningarna för även språkligt marginaliserade grupper att vara med och påverka och förstå vad som sägs i den politiska debatten. Einarsson (2009:107) refererar, i sitt redogörande för konsekvenserna av ett misslyckande i att tillägna minoritetsbarn en väl utbyggt tvåspråkighet, till Skutnabb-Kangas (1986:89) som menar att konsekvenserna av att just minoritetsbarn misslyckas med att tillägna sig en god tvåspråkighet blir långt mycket större på grund av denna grupps mycket marginaliserade position i samhället. Lösningen ligger kanske inte i att få politiker att använda ett mer begränsat metaforiskt språkbruk i sina uttalanden, eller att för den delen anpassa samhället till marginaliserade grupper, även om detta på många sätt redan görs för att underlätta ett demokratiskt deltagande för samtliga medborgare i Sverige. Lösningen bör kanske främst utgöras av en ökad medvetenhet av språkets inverkan på samhällets medborgare i skolan. Skolan bör därför än mer se till språket (antingen det är i tillägnandet av svenska som ett andra språk eller i att stärka elevernas modersmål) som en avgörande faktor för elevers identitetsutveckling, välmående samt samhällsdeltagande. Genom ovanstående kan villkoren för en förbättrad integration främjas.

Med denna föresats kan det argumenteras för att politikernas användande av metaforiskt språkbruk inte alltid är det mest ändamålsenliga. Ur ett demokratiskt perspektiv bör det nästintill anses olämpligt eftersom folkvalda politiker har till uppgift att beröra sakfrågor som ligger i alla medborgares intressen. Uppstår det en osäkerhet om vad sakfrågorna gäller, eller en otydlighet om var politikerna (och deras partier) står i sakfrågorna, bör det konstateras att en retorik utsmyckad av *tropologiska* stilmedel inte lämpar sig i offentliga uttalanden. Detta trots att den generella avsikten i och med användandet av troper är just en effektivisering av språket samt att göra det mer slagkraftigt.

7.5 Det politiska språkets avigsidor

Huruvida Bildts språkbruk är just allmängiltigt gångbart och ändamålsenligt, som talats om i 4.1, bör ses utifrån hans användande av metaforer som intentionella eller inte. Eftersom han utgår från ett på förhand skrivet tal blir det befogat att se till dessa metaforer som just intentionella. Hans språkbruk kan därför ses som ändamålsenligt genom att han hjälper mottagarna att skapa bilder. Samtidigt försvårar han förståelsen för de människor som inte har de språkliga förutsättningar som behövs för att förstå även de mest urvattnade metaforerna. Det är enligt Heradstveit och Bjørge (1996:101) typiskt att tillämpa metaforer i den slags politiska retorik där budskap och åsikter genom språkligt stilgrepp framförs på ett mångtydigt sätt. Men detta kan inte alltid anses vara ett framgångsrikt koncept då grupper som ännu inte tillägnat sig det svenska språket på ett fullgott sätt, och där svenska som interimsspråk är gällande, inte heller blir lika känslomässigt berörda av politikernas uttalanden. Detta bör även möjliggöra ett för andraspråksinlärare mer rationellt ställningstagande till politiska sakfrågor. Svenska politiska ideologier torde heller inte vara något som ännu rotat sig i andraspråksinlärares mentalitet, vilket även det talar för ett mer rationellt och pragmatiskt förhållningssätt hos andraspråksinlärare inför val av regeringsparti. Det är svårt att avgöra huruvida Bildt vinner eller förlorar makt, eller hör i sitt uttalande. Vad som dock blir påtagligt är att klyftan mellan det innehåll som politiker önskar förmedla och förståelsen för detsamma tenderar att öka. Detta urholkar således demokratins grundläggande fundament, vilket utgörs av möjligheten till ett likställt engagemang hos samtliga av Sveriges medborgare.

Mer än ett generellt spekulerande kring dessa frågor tillåts utifrån den utförda undersökningen inte att göras då undersökningens främsta syfte har varit att belysa den klyfta som synliggörs i politiska uttalanden och den faktiska förståelsen av dessa uttalanden. Det har i studien stundtals varit svårt att avgöra om de skillnader i resultat mellan de båda

undersökta grupperna verkligen ger en rättvis bild av en reell skillnad i samhället i stort. Det hade därför varit givande att utföra en liknande undersökning, men då i betydligt större omfattning än den mycket begränsade aktuella undersökningen. Vidare forskning av människors förståelse av, och generella möjligheter att sätta sig in i den politiska debatten och dess sakfrågor torde således även den vara intressant och givande.

Litteraturförteckning

Litteratur

- Abrahamsson, T. & Bergman, P. (2005). *Tankarna springer före – att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Axelsson, M. 2004. Skolframgång och tvåspråkig utbildning. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 503–538.
- Bergman, P. & Abrahamsson, T. 2004. Bedömning av språkfärdigheten hos andraspråkselever. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 597–626.
- Bryman, A. 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Camic, C., Gross, N. & Lamont, M. 2011. *Social knowledge in the making*. Chicago: University of Chicago Press.
- Duvander, A-Z. 2006:2. Barn börjar tidigare i förskola. *Välfärd*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.
- Einarsson, J. 2009. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Ekberg, L. 2004. Grammatik och lexikon i svenska som andraspråk på nästan infödd nivå. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 259–276.
- Enström, I. 2004. Ordförråd och ordinlärning – med särskilt fokus på avancerade inlärare. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 171–196.
- Enström, I. 2010. *Ordens värld. Svenska ord – struktur och inlärning*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Fairclough, N. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press i samarbete med Blackwell Publishers.
- Gibbons, P. 2010. *Stärk språket stärk lärandet. Språk och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. (I. Samuelsson, övers.). Stockholm: Hallgren & Fallgren. (Originalarbete publicerat 2002).
- Hammarberg, B. 2004. Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 25–78.
- Hajer, M. & Meestringa, T. 2009. *Språkinriktad undervisning. En handbok*. (Y. Verwijst, övers.). Stockholm: Hallgren & Fallgren.

- Hellspong, L. 2003. *Judith Butler en genusteoretisk metaforanalys*. Åstorp: Rethorförlaget
- Hene, B. 2004. Adjektivets metaforiska betydelser – utlandsadopterade och svenska barns tolkningar. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 277–296.
- Heradstveit, D. & Bjørgo, T. 1996. *Politisk kommunikasjon*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Håkansson, G. 2003. *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Jørgensen, W, M. & Phillips, L. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. (S-E. Torhell, övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, G. 1999. Empirisk fenomenologisk psykologi. I: C.M. Allwood & M.G. Erikson (red.), *Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.
- Kjeldsen, J. E. 2008. *Retorik idag – introduktion till modern retorikteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Lakoff, G. & Johnson, M. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Laufer, B. 1997. What's in a word that makes it hard or easy: some intralexical factors that affect the learning of words. I: N. Schmitt, & M. McCarthy, (red.), *Vocabulary: Description, Aquisition and pedagogy*. Cambridge: Cambridge university press. s. 140–155.
- Magnusson, U. 2011. *Skolspråk i utveckling – en- och flerspråkiga elevers bruk av grammatiska metaforer i senare skolor*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Melin, L. & Lange, S. 2009. *Att analysera text – stilanalys med exempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Namei, S. 1999. Minoritetselevers ord- och begreppsutveckling på första- och andraspråket. I: M. Axelssons, (red.), *Tvåspråkiga barn och skolframgång – mångfalden som resurs*. Stockholm: Rinkeby. s. 108–129. Språkforskningsinstitut.
- Nikolajeva, M. 2004. *Barnbokens byggklossar*. (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Punter, D. 2007. *Metaphor – the new critical idiom*. Oxford: Routledge.
- Renberg, B. 2007. *Retorikanalys – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- SOU 2000:14. *Utanför demokratin?: Del 1 Om invandrares politiska delaktighet – sammanfattning och diskussion*. Norrköping: Integrationsverket. Sahlberg, L.
- SOU 2000:18. *Utanför demokratin?: Del 5 Marginaliseringens politiska konsekvenser*. Norrköping: Integrationsverket. Dahlstedt, M.
- SOU 2000:19. *Från dubbla spår till elevhälsa – I en skola som främjar*

- lust att lära, hälsa och utveckling*. Integrationsverket.
SOU 2006:54. *Yttrande över "Teckenspråk och teckenspråkiga - Översyn av teckenspråkets ställning"*.
- Tingbjörn, G. 2004. Svenska som andraspråk i ett utbildningspolitiskt perspektiv – en tillbakablick. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 743–761.
- Wellros, S. 2004. Språk och kultur i undervisning i svenska för vuxna invandrare. I: K. Hyltenstam, & I. Lindberg, (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. s. 645–674.
- Wolf, L. 2003. ... *och en fräck förgätmigej. Mer om att läsa och skriva poesi i skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Övriga källor

- Svenska akademien: *Svenska akademiens ordbok*. Hämtat från <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> under tiden mars till och med maj 2012.
- Språkbanken. <http://spraakbanken.gu.se>. Sökningar gjorda under tiden mars till och med maj 2012.
- Statistiska centralbyrån. http://www.scb.se/Pages/GsaSearch___287280.aspx?QueryTerm=Barn+bo%CC%88rjar+tidigare+i+fo%CC%88rskola&PageIndex=1&hl=sv. Hämtad 2012-05-24.

Bilaga 1: Informantenkät

Informantenkät: A

Ålder? _____

Kön? _____

Har du något annat modersmål än svenska?

När kom du till Sverige?

När började du lära dig svenska?

Hur länge har du talat svenska?

Vilka andra språk, förutom svenska, talar du?

Vilket av dina språk anser du att du behärskar bäst?

I vilka sammanhang talar du svenska, respektive ditt modersmål?

Informantenkät: B

Ålder? _____

Kön? _____

Har du något annat modersmål än svenska?

När kom du till Sverige?

När började du lära dig svenska?

Hur länge har du talat svenska?

Vilka andra språk, förutom svenska, talar du?

Vilket av dina språk anser du att du behärskar bäst?

I vilka sammanhang talar du svenska, respektive ditt modersmål?

Hörförståelsetest del 1

Lyssna och svara!

Svara på om dessa påståenden antingen är **rätt** eller **fel**.

Rätt Fel

1.	Carl Bildt säger att krigen på senare tid blivit fler och sjukdomarna blivit färre.	☐	☐
2.	Talet handlar om Sveriges samarbete med Europa.	☐	☐
3.	Carl Bildt menar att Europa inte har haft några ekonomiska svårigheter.	☐	☐
4.	Carl Bildt säger att Sverige borde öka sitt samarbete med Europa.	☐	☐
5.	Genom att samarbeta med andra Europeiska länder kan vi lättare attackera USA.	☐	☐
6.	Carl Bildt säger att Euron kommer att införas i Sverige om några månader.	☐	☐
7.	Carl Bildt talar om vikten av att undvika allvarliga sociala motsättningar.	☐	☐
8.	Carl Bildt säger att stora framsteg har gjorts över hela världen under de senaste århundradena.	☐	☐
9.	Carl Bildt talar om de mycket små och betydelselösa utmaningar som Europa står inför.	☐	☐
10.	Carl Bildt tycker att vi ska möta framtidens utmaningar genom att göra som vi gjorde förr i tiden.	☐	☐

Hörförståelsetest del 2

1. Vilka bilder får du i huvudet när ni lyssnar på Carl Bildts tal?

2. Vad talar Carl Bildt om?

3. På en skala från 1 - 5, hur svårt tycker du att det var att förstå Carl Bildts tal? Försök att minnas vad du tyckte efter att bara ha lyssnat på talet en gång.

1	2	3	4	5
Lätt	Ganska lätt	Ganska svår	Svår	Mycket svårt

4. Förstod du allt som Carl Bildt talade om? _____

5. Vad tycker du var otydligt i Carl Bildts tal? _____

6. Var det några särskilda ord, uttryck eller begrepp som var svåra att förstå?

7a. Vad tror du Carl Bildt menar när han säger:

”Tränga tillbaka sjukdomarna”

7b. Vad tror du Carl Bildt menar när han säger:

"Många hundratals miljoner människor har lyfts ur fattigdomen" _____

8. Vad tror du Carl Bildt menar med följande uttalande:

"I kölvattnet av de ekonomiska svårigheterna ser vi krafter som vänder sig bort från öppenhet och samarbete".

9. Vad tror du Carl Bildt menar när han säger:

"Vi vill bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar".

Bilaga 2: Undersökningsgruppens enkätsvar

Informant B1

Svar	Kommentarer	Kod
1. Det får bli som det vill		
2. om att Sverige ska samarbeta mer med Europa.		
3. 3		3
4. Nästan		4
5. Dialekten i hans svenska är inte som jag kan. Carl Bildts tal är inte samma svenska som vi pratar i vardan.		3
6. Nej		
7a. Tror att han menar att gamla saker börjar komma tillbaka		1
7b. Att dom har hjälp t många att må bra, att dom... (otydbar text)		4
8. Tror att han menar att man inte tar mycket hjälp längre från andra länder.		2
9. Att fixa bra samhälle där alla trivs på.		3

Informant B2

Svar	Kommentarer	Kod
1. Sverige		
2. Im Europa, Sverige		
3. 4		2
4. Nej, han var för tyst och otydlig.		1
5. Allt		1

6. Allt		
7a. Göra något åt saken och minska sjukdomar.		5
7b. Att folk inte samarbetar		1
8. Tror att han menar att man inte tar mycket hjälp längre från andra länder.		2
9. Att göra en bättre sak av det hela så de har det bra o trivs.		2

Informant B3

Svar	Kommentarer	Kod
1. Sverige, Europa krig osv.		
2. Europa och Sveriges samarbete.		
3. 4		2
4. Nej		1
5. Han prata lite otydligt, kanske var det hans dialekt		3
6. Han prata konstigt		
7a. Försöka göra något åt sjukdomar som finns.		5
7b. Att det är många hundratals miljoner människor har kommit ut ur fattigdomen och kanske blivit mer framgångsrika...		5
8.		1
9. Att han vill öppna möjligheter till olika saker och ting.		4

Informant B4

Svar	Kommentarer	Kod
1. Att han vill att Sverige och resten av Europeiska länderna ska lika stor makt som USA.		

2. Förstärka samarbete mellan EU		
3. 3		3
4. Nja, hälften		3
5. Typ hälften		3
6. Kommer inte ihåg		
7a. Han menar att krig som andra världskriget ska inte hända igen därför måste man öka samarbetet och att USA inte ska ha lika stor makt som den har i dagens läge.		1
7b. Jag tror de menas EU har hjälpt massa fattiga länder		4
8. Att USA är inte villig att samarbete trots att ekonomiska svårigheter drabbar alla.		2
9. Att Sverige som ett land vill samarbeta mer och vara mer öppen antar jag		5

Informant B5

Svar	Kommentarer	Kod
1.		
2. Sveriges stora framsteg		
3. 4		2
4. Nej		1
5. Jag hörde inte allt han sa		2
6. Nej		
7a. För minska på sjukdomarna		5
7b. Att man har hjälpt många fattiga människor		5
8. Från att ha det ekonomiskt svårt, börjar det vända till bättre ekonomi och bättre		1

samarbete.		
9. Att han ser fram emot framtiden, och vill göra det bättre,		4

Informant B6

Svar	Kommentarer	Kod
1. Framtiden		
2. Hur vi klarat oss igenom kriser och hjälpa de som behöver		
3. 2		4
4. Ja ganska		4
5. Inget		5
6. Nej		
7a. Förhindra/lindra/bota. Inte lika många sjukdomar som tidigare		5
7b. Dem har fått jobb/ hjälp med ekonomin.		5
8. Inte alla vill hjälpas åt och samarbeta vill inte hjälpa eller få hjälp.		2
9. Vi vill utforska och utvecklas mer		5

Informant B7

Svar	Kommentarer	Kod
1.		
2. Han talar om att vi måste börja samarbeta och att det har blivit dåligare.		
3. 2		4
4. Det mesta		4
5. Han pratade lite för snabbt han gick in i nuprat hela tiden		3
6. Nej inget speciellt		

7a. Att vi inte ska ha några sjukdomar sjukdomar, ta bort alla sjukdomar		5
7b. Det har blivit bättre med åren att de fattiga inte längre är lika fattiga		5
8. Jag tror att han menar att ekonomin har gjort att vi inte tänker på öppenhet och samarbete, som vi behöver.		4
9. Att vi vill förbättra och se nya möjligheter .		5

Informant B8

Svar	Kommentarer	Kod
1. Han verkar väldigt tråkig och det var svårt att koncentrera sig på vad han säger.		
2. Han talar om vad Sverige ska bli och att Sverige borde vara Europas kärna.		
3. 3		3
4. Ja		5
5. Hans ordval var ganska komplicerat att ta in.		3
6. Nej		
7a. Bota sjukdomarna		5
7b. De fattiga har fått en chans att börja om på nytt för att inte vara fattiga.		5
8. Att vissa inte vill samarbeta		2
9.		1

Informant B9

Svar	Kommentarer	Kod
1. Europa, ekonomin, sjukdomar, kris, fattigdom, pengar		

2. Krig, sjukdomar, fattigdom, kärnkraft. Att de ska vara arrangerande, att man skall hjälpa länder med dålig ekonomi		
3. 2		4
4. Ja		5
5. Inget		5
6. Nej		
7a. Han menar att sjukdomarna bör bli färre .		5
7b. Att dem har byggt upp sin fattigdom att fattigdomen "blir bättre "		5
8. Att de ekonomiska svårigheterna både kan bli dåliga och bra		1
9. De vill bygga upp Europa, och se till att det blir bättre än förr. De vill se en förändring .		4

Informant B10

Svar	Kommentarer	Kod
1. Pengar		
2. Krig, ekonomi, demokrati, fattigdom.		
3. 3		3
4. Nej		1
5.		3
6.		
7a.		1
7b. Många människor har kommit ur fattigdom. Dem har fått bättre ekonomi, fått hjälp från andra länder.		5
8.		1
9. Få bättre samhälle att det ska finnas fler öppna dörrar för människor fler möjligheter		4

till bra saker.		
-----------------	--	--

Informant B11

Svar	Kommentarer	Kod
1.		
2. Situationen i världen, och vad Sverige kan göra		
3. 3		3
4. Nej		1
5. Ingen var otydligt bara att jag inte kunde några ord		3
6.		
7a.		1
7b.		1
8.		1
9. Att man vill försöka experimentera nya saker, ge möjligheten till alla.		4

Informant B12

Svar	Kommentarer	Kod
1. Sverige samarbetar med Europa.		
2. Situationen i världen, och vad Sverige kan göra		
3. 5		1
4. Nej		1
5. Man hör inte vad han säger		1
6. Nej		
7a. Hindra sjukdomarna		5
7b. Att många har räddats från fattigdom.		5
8. Jag vet inte.		1
9. Han menar att de vill jobba bättre med andra länder för att göra världen en bättre		4

plats.		
--------	--	--

Informant B13

Svar	Kommentarer	Kod
1.		
2. Han talar om hur Sverige ska samarbeta med Europa och hur viktigt det är. Han säger också att Sverige vill hjälpa till och öppna dörrar för det.		
3. 4		2
4. Ja		5
5. Inget		5
6.		
7a. Att sjukdomarna kommer tillbaka.		1
7b. Det är många som deras ekonomiska har blivit bättre. De är inte fattiga längre.		5
8.		1
9. Att man vill samarbeta och hjälpa till för att uppnå det man vill.		4

Informant B14

Svar	Kommentarer	Kod
1. Att Sverige behöver anstränga sig.		
2. Svårigheter om ekonomin, kunna samarbeta med andra länder i Europa. Öppna nya dörrar, och att Sverige ska ha mer plats i Europa.		
3. 2		4
4. Inte riktigt allt		4
5. I vissa delar av hans tal var otydliga.		3

6. Att öppna nya dörrar.		
7a. Att svårigheterna som man brukade ha innan har kommit tillbaka.		1
7b. Att man tar imot flycktingar från andra länder, och ger även stöd till andra länder med fattigdom.		5
8. Att det kommer bli mer ekonomiska problem i landet.		2
9. Att man ska gå framåt.		3

Informant B15

Svar	Kommentarer	Kod
1. Jag se bilder av Sverige, europa, gröna träd, gröna pengar bro		
2. Han prata om ekonomi, att han ville bygga broar.		
3. 4		2
4. Nej		1
5.		1
6. instruktion		
7a. Vet ej		1
7b. Vet ej		1
8. Vet ej		1
9. Vet ej		1

Informant BA

Svar	Kommentarer	Kod
1. Hur fattiga folk har det svårt att klara sig med vanliga faktorer i samhället		
2. Om hur det är i världen just nu hur länder har det svårt med ekonomiskt. Hur fattiga människor lever idag		
3. 4		2

4. Ja, nästan		4
5.		3
6. motsättningar		
7a. Det när man försöker stå emot sjukdomar.		5
7b. Många människor har drabbats av fattigdom som slår till i många länder.		1
8. Eftersom är det svårighet med ekonomisk i vissa länder, de länder som har det bra med ekonomisk hjälper inte till eller samarbetar med varandra så de undviker fattigdom.		5
9. Han menar att det ska samarbeta mer med andra länder. Att samarbeta med nya länder som man inte har gjort innan.		5

Informant BB

Svar	Kommentarer	Kod
1. krisen i grekland (ekonomi)		
2. Carl Bildt talar om samarbete, om europa går ihop så kan vi lösa problem och bli starkare ekonomiskt.		
3. 1		5
4. Ja		5
5. Inget		5
6. Nej		
7a. Stoppa sjukdomarna. Men det kan betyda att man bör börja om på nytt ut med det gamla.		5
7b. Många hundratals miljoner har fått det bättre ställt.		5
8. I de ekonomiska kriserna finns det folk/länder som inte vill samarbeta och det är egoistiskt.		3

9. Vi vill skapa nya möjligheter och börja samarbeta med olika länder speciellt i europa.		5
---	--	---

Informant BC

Svar	Kommentarer	Kod
1. Konstigt nog så får jag en bild på Europas geografi men även bilder på tex. Grekland med deras dåliga ekonomi.		
2. Han talar om att Sverige inte ska vika ner sig och att man ska börja samarbeta mer med Europa		
3. 3		3
4. Nej		1
5. Jag är inte så insatt i politik så det var flera nya ord.		2
6. Tränga tillbaka sjukdomarna tex. Kölvattnet.		
7a. Det är en sak jag inte förstår.		1
7b. Ekonomin har blivit bättre.		4
8. Vi ser länder som inte vill sammarbeta i vissa lägen.		2
9. Att vi vill öppna för samarbete med Europa.		5

Bilaga 3: Kontrollgruppens enkätsvar

Informant A1

Svar	Kommentarer	Kod
1. Europakartan		
2. Att Sverige ska vara ett så öppet land som möjligt och att det har gjorts framsteg inom Europa på de senaste åren.		
3. 3		3
4. I princip		4
5. kanske lite för formellt men det ska ju inte vara ett tal till dagisbarn heller...		4
6. Nej tror inte det		
7a. "Få bort" sjukdomarna, folk ska vara friska.		5
7b. Många hundratals lever inte längre i fattigdom.		5
8. Att det finns små tecken på att vi inte ska vara öppna/samarbeta, dock är dessa tecken något vi inte ska lyssna på.		1
9. Han vill förmodligen att Sverige ska bli mer öppet och lättare att samarbeta med för andra länder.		5

Informant A2

Svar	Kommentarer	Kod
1. jag får en bild på framtiden och en bild på hur Europa hjälper fattiga länder		
2. Hur Europa ska hjälpa och att krig har blivit färre, fattigdomen har minskat. Han pratar om att Sverige skall bygga broar och öppna dörrar för omvärlden.		
3. 2		4

4. Aa		5
5. inget lite		4
6. Nej		
7a. Få stopp på sjukdomar.	.	5
7b. Att massvis med människor har fått hjälp med att bekämpa fattigdom och har fått hjälp att inte leva ett fattigt liv.		5
8. Vet ej		1
9. Att bjuda på landet. Samarbeta med andra länder och Europa kanske		5

Informant A3

Svar	Kommentarer	Kod
1. Jag får en bild av EU & dess samarbete med Europa (Sverige främst)		
2. Han talar om Sveriges och EU's samarbete, vad som har hänt de senaste decen.... & vad som har kommer att ske, (enligt planer)		
3. 4		2
4. Nej		1
5. Lite vad han menade med de ekonomiska problemen var enligt mig otydligt.		3
6. Vet ej		
7a. Att man ska försöka bota sjukdomar.		5
7b. Att de fattiga med hjälp av andra har fått ett bättre liv tack vare hjälp av andra.		5
8. Vet ej		1
9. Att Sverige ska skapa nya möjligheter & kontakter med andra nationer.		5

Informant A4

Svar	Kommentarer	Kod
1. Ett enat Europa		
2. Han talar om att det blivit bättre i världen. Om att Sverige strävar efter att komma till kärnan i Europa och massor om Europa.		
3. 3		3
4. Nej		1
5. En del metaforer		3
6. Kölvatten		
7a. Att man får sjukdomarna att minska		5
7b. Många hundratals miljoner människor har hjälpts ur fatigdom. De är inte fattiga längre.		5
8. Att i ekonomiska svårigheter/problem, finns det vissa som inte vill hjälpa till utan tar ett steg bakåt istället		5
9. Nya möjligheter.		5

Informant A5

Svar	Kommentarer	Kod
1. Ett Europa med ekonomiska svårigheter och en odemokratisk osamarbetsvillig värld (korruption?). Ett starkt Sverige som ska förbli starkt och inte påverkas av Europas motgångar, utan bara hjälpa.		
2.		
3. 2		4
4. Nästan		4
5. Man blandar ihop saker för att det är mycket att ta in.		3
6. Nej		
7a. Ja, undvika att sjukdomar drabbar oss.		5

7b. Många människor har blivit mindre fattiga eller inte fattiga alls.		5
8. Mitt under de ekonomiska svårigheterna ser vi länder vars regering folk och/eller ledare som inte vill vara öppna och ingå samarbete med Sverige och EU		5
9. Vi vill förbättra samarbeten och få bort diktatur tex. En bättre värld		4

Informant A6

Svar	Kommentarer	Kod
1. Jag får en bild utav att Sverige är ett väldigt starkt land.		
2. Sverige utvecklas mot framtiden samt samarbetet med Europas länder.		
3. 3		3
4. Nej, inte riktigt.		3
5. Han kunde säga någonting som man kunde uppfatta i en riktning men som var riktar år ett helt annat.		3
6. Vet ej		
7a. Föra tillbaka de dit där de kommer ifrån. Eller helt enkelt få bort de.		5
7b. Många har fått hjälp genom fattigdomen alltså fått ekonomiskt stöd för att man haft de tillgångarna tack vare de resurser de får in från resten av Europa.		4
8. Det är svårt med <u>öppenhet</u> o samarbete mellan länderna.		2
9. De vill utvecklas mera o få mera tillgångar o växa mera som land.		4

Informant A7

Svar	Kommentarer	Kod
1. Inga speciella förutom hans ansikte.		
2. Utrikes departementet. Samarbeta mellan Europa och världen. Hur vi kan jobba för att inte göra det sämre.		
3. 1		5
4. I princip		4
5. Vad Sverige ska göra för att samarbeta med övriga Europa/världen bättre.		4
6. Nej.		
7a. Världen ser annorlunda ut, vi har gjort en del, sjukdomar som funnits för har försvunnit.		5
7b. Genom Milleniemålen har vi fokuserat på fattigdom och hjälp otroligt många människor ur fattigdomen.		5
8. De tycker att deras land ekonomi funkade förr och vill väl ha det så igen. De vill se och det blir bättre av att göra som de gjorde förr.		2
9. Vi vill öppna upp för nya metoder och möjligheter att samarbeta etc.		5

Informant A8

Svar	Kommentarer	Kod
1. Jag tänker på världen som en helhet och att det finns olika länder som är olika mycket utvecklade.		
2. Jag tror han talar om hur man ska jobba för att utvecklas som länder och sen talar han om mycket samarbeten för ett öppnare Europa.		
3. 3		3
4. Inte exakt allt.		3

5. Det han sa precis innan "gå baklänges för en utveckling" eller något sådant.		4
6. Jag fattade ju alla orden men det var svårt ibland att tolka in dem i ett politiskt sammanhang.		
7a. Att få kontroll på spridningen?		5
7b. Att man med hjälp av bistånd har hjälp flera länder att nå ett bättre hälsotillstånd, rent ekonomiskt.		5
8. Han kanske menar att det finns länder som inte vill vara med och samarbeta för en rikare värld.		2
9. Han vill antagligen tacka ja till fler möjligheter till olika samarbeten mellan länder.		5

Informant A9

Svar	Kommentarer	Kod
1. Att han säger vettiga grejer om Sverige o Europa som verkar realistiskt till nu-läget.		
2. Sverige och Europa. Att Sverige vill hjälpa och bygga nya broar och öppna nya portar för fattiga länder som behöver hjälp. Samarbeta mer med Europa.		
3. 4		2
4. I stora hela, men inte allt.		4
5. Han pratade utan någon direkt paus och svår dialekt att höra alla ord. (T.ex. om krigen minskat eller ökat). Vissa svåra ord i talet förvirrade mig så jag tänkte på det istället för vad han sa.		4
6. Inte vad jag kommer ihåg nu.		
7a. Att man gör något så man motverkar sjukdomarna, att de inte ska förekomma lika mycket som innan.		5

7b. Att man räddat dom på ett eller annat sätt från att vara fattiga.		5
8. Att det kan finnas hinder på vägen, men att jobba för att motverka de!		1
9. Nya möjligheter för Europa och Sverige. Se framåt och inte bakåt.		4

Informant A10

Svar	Kommentarer	Kod
1. Vet inte.		
2. Om utveckling.		
3. 2		4
4. I Princip		4
5. Vet inte		3
6. Nej		
7a. Göra sjukdomarna färre .		5
7b. Många har kommit ur fattigdom		5
8. Att det finns de som inte samarbetar. Något dåligt.		2
9. Han vill utveckla!		4

Informant A11

Svar	Kommentarer	Kod
1. En världskarta över Europa		
2. Om Sverige och Europa, framgångar och om framtiden, samarbete .		
3. 3		3
4. Nästan		4
5. Vad han egentligen ville komma till i sitt tal		3
6. Vet ej		
7a. "Sjukdomarna" är väl en		1

liknelse för krig eller något		
7b. Att det går från dåligt till något bra		2
8. Vet ej.		1
9. Att utvecklingen ska gå vidare och en ny syn för framtiden ska påverka (typ)		3

Bilaga 4: Undersökta mediala framträdanden av politiker

SVTPlay Fredrik Reinfeldt: **Inget metaforiskt språkbruk**

http://svtplay.se/v/2717976/gavledala/reinfeldt_pa_besok_i_dalarna

SVTPlay Fredrik Reinfeldt: *Höjd pensionsålder*

1:10 – ”Diskutera hur morrötterna”

2:00 – ”stärker det vår förmåga att **bära** vår välfärd”

2:29 – ”Börja se **hur morrötterna**”

2:38 – ”**morrötter**”

3:18 – ”uppmuntran **med morrötter** till att stanna längre upp i åren”

http://svtplay.se/v/2702150/svt_forum/statsministern_om_hojd_pensionsalder?cb.a1366518,1.f,-1/pb,a1366516,1.f,-1/pl,v.,2704499/sb,k108203,1.f,-1

SVTPlay Fredrik Reinfeldt: *svenskt inträde i Europakten*

2:19 – ”har ju visat på hur ekonomierna är **ihopflätade**”

http://svtplay.se/v/2695682/rapport/reinfeldt_svarar_pa_besokarnas_fragor_-_se_hela_intervjun

SVTPlay Fredrik Reinfeldt: *Höjd pensionsålder*

9:45 – ”att få yngre vuxna att **fylla i luckor**”

13:23 – ”**skär alla över samma kam**”

http://svtplay.se/v/2703050/gomorraon_sverige/hur_har_han_tankt

SVTPlay Fredrik Reinfeldt: *Fängslade journalister i Etiopien*

4:45 – ”försök att ibland **peka finger...**”

http://svtplay.se/v/2674248/gomorraon_sverige/intervju_med_reinfeldt

Anders Borg: *Europas ekonomiska kris*

4:12 – ”en helgjuten person”

7:38 – ”gäller det att vi hittar **vägar** som gör att EU 27 samarbetet fungerar”

8:57 – ”nu är alla stödsystem **utrullade...**”

9:42 – ”båda de här länderna är ju nu **på fötterna...**”

11:15 – ”det här är nog den största **vattendelaren** i banksektorns historia”

11:40 – ”Det här är helt enkelt **en vattendelare**”

http://svtplay.se/v/2596575/gomorra_n_sverige/borg_om_berlusconi_och_bankkris

Anders Borg SVT: 3:30

http://svtplay.se/v/2710277/gomorra_n_sverige/finansminister_anders_borg_m

SVTPlay Anders Borg: *Vårbudget*

2010.http://svtplay.se/v/2710277/gomorra_n_sverige/finansminister_anders_borg_m

1:02 – ”som är **nyckelfrågan**”

3:50 – ”Det är **en tydlig inbromsning** av bruttoinvesteringarna”

5:25 – ”En arbetslöshet som under 2011 **har stått och stampat**”

7:05 – ”En risk för att arbetslösheten **biter sig fast**”

13:00 – ”**Som är en nyckel**, inte minst ur arbetsmarknadsperspektiv”

16:05 – ”Det har inte **öppnat de vägar** som vi till exempel kan se i Tyskland, Österrike och Holland”

http://svtplay.se/v/2773416/svt_forum/varbudget_2012_anders_borgs_presstraff

TV4Play Mona Sahlin: *Om kompromisser de olika partierna gör för att komma överens i politiska uppgörelser.*

3:30 – ”Statsministern har **rört sig**”

3:40 – så måste alla också **röra på sig** i någon mening”

http://www.tv4play.se/nyheter_och_debatt/nyheterna?title=sahlin_tror_pa_uppgorelse_om_afghanistan&videoid=1097869

TV4Play Mona Sahlin: *Uttalande om hennes avgång från Socialdemokraterna och motivering till det beslutet.*

0:35 – ”En frågeställning som för mig har **legat under ytan** väldigt länge”

http://www.tv4play.se/nyheter_och_debatt/nyheterna?title=sahlin_jag_avgar&videoid=1132448

TV4Play Mona Sahlin: *Angående Socialdemokraternas planering för det kommande året.*

0:07 – ”Det präglas av framtidstro och **ett stort mått** av allvar”

01:25 – ”Så att folk inte känner att det här är **en låst process**”

01:45 – ”Är inte samma sak som att jag ska **ange tonen för** hur min efterträdare ska tas fram”

http://www.tv4play.se/nyheter_och_debatt/nyheterna?title=sahlin_bra_med_en_oppen_process&videoid=1196955

SVTPlay Carl Bildt – *Carl Bildt utrikesdeklaration 2012*

0:19 – ”Sjukdomarna har **trängts tillbaka**”

0:21 – ”människor har **lyfts ur fattigdom**”

0:55 – ”**I kölvattnet** av de ekonomiska svårigheterna”

1:18 – ”Vi vill **bygga nya broar** och vi vill **öppna nya dörrar.**”

http://svtplay.se/v/2710213/svt_forum/bildt_presenterar_regeringens_utrikes_deklaration?cb,a1366518,1.f,-1/pb,a1366516,1.f,-1/pl,v.,2699049/sb,k108202,5.f,-1

SVTPlay Carl Bildt – *Rapporterar från ett toppmöte i Soul om exploatering av uran världen över.*

3:33 – ”Nu har det varit rätt mycket samtal **här i marginalen**”

http://svtplay.se/v/2754859/gomorra_n_sverige/bildt_fran_karnsakerhetsmote

SVTPlay Carl Bildt – *Uttalande om åtgärder för att förhindra lidande i Libyen.*

0:31 – ”Det är viktigt att undvika **ett maktvakum**”

2:20 – ”Väldigt viktigt är det nu att undvika ett säkerhetsvakum.”

http://svtplay.se/v/2509439/rapport/bildt_valdigt_osaker_period

TV4Play Carl Bildt – *Om Libyen och oroligheterna under den förestående revolutionen.*

http://www.tv4play.se/nyheter_och_debatt/nyhetsmorgon?title=carl_bildt_om_libyen_man_kanner_maktloshet&videoid=1464366

Bilaga 5: SAOB:s exemplifierande av för undersökningen aktuella metaforer.

Brometaforen exemplifierad SAOB

g) i bildl. anv. Iagh (dvs. Kristus) är .. Broon, som kan bära edher öffuer Syndennes dödhe Haaff. PHRYGIUS HimLif 141 (1615). Minnets bro dock ingen sönderrifver / Mellan gammal tid och vår. SNOILSKY 5: 162 (1897). – särsk. i uttr. *rifva alla broar (bakom sig)* l. dyl., afbryta förbindelserna, så att det är omöjligt att vända åter; "bränna sina skepp". (De hade) alldeles upprifvit bron bakom sig samt hatade eller afskydde konungen. ODHNER G3 2: 210 (1896). (Almqvist) rev .. alla broar mellan sig och byråkratien .. och lät trycka Det går an och Amorina. SCHÜCK (o. WARBURG) Huvuddr. 3: 12 (1918).

Dörrmetaforen exemplifierad SAOB

2) person (l. grupp af personer) som håller vakt vid dörren, portvakt, äfv. bildl. CARLSTEDT Her. 1:475 (1832). (Kejsar Ferdinand) kände sig .. som Europas dörrvakt mot profeten Mohammeds bekännare. HEIDENSTAM Svensk. 2:76 (1910).

Kölmetaforen exemplifierad SAOB

[KÖL 1.e]

e) i uttr. komma på *rätt* (äv. *rät*) *köl* o. d. äv. komma *på köl*, om fartyg som efter kantring l. slagsida reser sig l. bringas i normalt jämviktsläge. Besättningen (på det kantrade fartyget) höll sig ett par timmar fast i kölen, tills fockmasten gick öfver bord och fartyget kom på köl. SD(L) 1896, nr 508, s. 7. Skutan hade nu kommit något så när på rätt köl igen. LD 1910, nr 299 A, s. 3. – särsk. oeg. - l. bildl. i uttr. på rätt köl, betecknande att ngn l. ngt kommer i jämviktsläge, kommer på benen, står upprätt o. dyl. l. att ngn l. ngt återvinner andlig jämvikt i inträder i normalt tillstånd l. sunda förhållanden o. d.; särsk. i sådana uttr. som *bringa, få, hjälpa* (ngn l. ngt) på *rätt köl*, komma *på rätt köl*. Jag gissar här är mycket att göra för att få allt på rätt köl. WIESELGREN Hvirfl. 1: 70 (1891). Hjälpp opp gamla veman .. hugg i mej, så jag kommer på rätt köl, sen klarar jag mej själf. ENGSTRÖM Äfv. 46 (1908). En stackars medmänniska, som det gäller att få på rätt köl igen! HÖGBERG Utböl. 2: 103 (1912). Ge Europa ett tillfälle att komma på rätt köl och uppgöra ett sunt ekonomiskt program. SvD(A) 1931 nr 533, s. 20.

Tränga-metaforen exemplifierad SAOB

[TRÄNGA 1]

1) till I 3 : gm att trängas tvinga l. driva (ngn l. ngt) tillbaka; äv. bildl. *Polisen trängde tillbaka de uppretade demonstranterna.* WESTE (1807). Medelklassens sträfvande rigtades . . . blott till att tränga tillbaka den förra tidens män, för att sjelf intaga deras plats. 2SAH 44: 30 (1868). Alla tankar, som han med bön och försakelse trängt tillbaka i själens djupaste vrår, hade trädt fram. STRINDBERG SvÖ 2: 65 (1883).

2) (under övervinnande av motstånd) pressa l. trycka (ngn l. ngt); ofta med bestämning angivande riktning; särsk. med tanke på att ngt forceras; äv. dels i p. pf. i mer l. mindre adjektivisk anv. (se särsk. c), dels oeg. l. bildl. *Han tränger sitt svärd i fiendens bröst.* VgFmT II. 6-7: 117 (1587).

Lyfta-metaforen exemplifierad SAOB

Särsk. förb.(till 1):

– LYFTA AV ¹⁰⁴.

[fsv. *lyfta af*]

lyfta (ngt som täcker l. omhöljer l. är placerat på ngt föremål) upp från detta; äv. i uttr. lyfta av sig ngt, förr av. *lyfta sig av*; äv. bildl. *Lyfta av dörren (av hakarna).* *Lyfta av locket (på kastrullen).* *Lyfta av grytan (från elden).* SOHRODERUS Os. 2: 177 (1635). I morgon så lyfter sig täckelset af. CFDAHLGREN 2: 28 (1829; *om snötäcke*). Lyfta af sig lufvorna och helsa. ALMQVIST TreFr. 1: 1 (1842). När tacksamhet vårt hjärta andas, / Den tröttes börda lyftes av. Ps. 1937, 413: 2. jfr AVLYFTA

Bilaga 6: Intervjuguide för intervju med politiska sekreterare på riksdagskansliet.

1. Hur förhåller du dig språkligt till det innehåll som du önskar att nå ut med och tydliggöra i de tal du skriver?
2. Vad försöker du undvika när du skriver tal/texter? Varför?
3. Vad, rent språklig förstärkande till det budskap som ska premieras, försöker du alltid att implementera i det du skriver?
4. Hur ofta använder du olika troper, bildspråk, eller andra utsmyckningar i det du skriver? Varför? Varför inte?
5. Vilka språkliga hänsynstaganden görs i de texter ni skriver? Anpassas det du skriver till svenska som andraspråkstalare?
6. Hur stora är dina möjligheter att påverka ledamöternas mer spontana uttalanden som görs i media?

Bilaga 7. Carl Bildts talsekvens från Utrikesdeklarationen 2012.

Herr talman, ärade ledarmöter. De senaste decennierna har i många avseenden varit en tid av enastående framsteg. Krigen har blivit färre, demokratierna har blivit fler, sjukdomarna har trängts tillbaka, och många hundratals miljoner människor har lyfts ur fattigdom. En värld, där genom globaliseringen har fått nya möjligheter, har blivit en allt bättre värld för allt fler. Inte minst i Europa i dessa dagar har vi anledning att påminna oss om de stora framsteg som gjorts och om den modell för fredligt samarbete mellan fria länder som Europa därmed kunnat ge för världen i dess helhet. Att vi står inför stora utmaningar, i världen i stort och i Europa är samtidigt mycket uppenbart. I kölvattnet av de ekonomiska svårigheterna ser vi krafter som vänder sig bort från öppenhet och samarbete, som verkar tro att vi kan möta framtiden genom att gå bakåt. Den vägen får aldrig bli vår. Vårt Sverige måste fortsätta att vara en stark kraft för öppna samhällen, för ett öppet Europa, och för en öppen värld. Vi vill bygga nya broar, och vi vill öppna nya dörrar. Det innebär också att vi vill vara en engagerad och konstruktiv kraft i det Europeiska samarbetet, Sveriges sträva efter att tillhöra kärnan i den Europeiska unionen, så kan vi bäst ta till vara också våra nationella intressen, och så kan vi bäst främja de universella värden som också är våra. Vi har ett uppenbart intresse av att Euro-zonen står stark och stabil, och att de länder som drabbats av betydande ekonomiska problem också med gemensam hjälp kan lösa dessa. Ytterst handlar det om att hålla samman Europa och att undvika allvarliga sociala motsättningar. Att också vi kommer att vara med i den nya finanspakten är ett uttryck för denna vår strävan.